

Информативен дел

АДВОКАТУРА

Број 21 • април 2007

Информативен дел

Издава:

Адвокатска комора на Република Македонија

Адреса на редакцијата:

ул. Даме Груев бр. 3
1000 Скопје, Република Македонија
тел./факс ++389 2 3165 409
тел./факс ++389 2 3212 452

Главен и одговорен уредник:

Татјана Нацевска,
адвокат од Скопје

Редакција:

Нанад Јаниќевиќ
Дивна Павловска
Дељо Кадиев
Шефајет Хајдари

Лектура:

Марија Иванова

Графичко обликување
на насловна страна:

Владимир Манев

Печати:

2-ри Август С- Штип

Тираж:

2000 примероци

ТАТЈАНА НАЦЕВСКА

Адвокат од Скопје,
Главен и одговорен уредник

Во овој број на Адвокатура ја објавуваме **работната верзија на Законот за адвокатска маркичка**. Се работи за закон кој е од битно значење за обавување на адвокатската дејност, поради што ја објавуваме работната верзија како би можел секој адвокат да даде свои забелешки, коментари и сугестии.

Досега се организирани неколку семинари на оваа тема сè со цел **Законот за адвокатска маркичка** со својата содржина и примена да одговара на целта на неговото донесување, а тоа е регулирањето на плаќањето на давачките на адвокатите кон државата. Овој закон воедно ќе овозможи и спречување на надриписарството.

И понатаму продолжуваме со објавување на актите донесени од страна на Адвокатската комора на Република Македонија, сè со цел сите адвокати да бидат информирани и запознаени со нив.

Во овој број ги објавуваме следните акти:

- Правилник за стручно усовршување на адвокатите за време на траењето на адвокатската дејност;
- Правилник за предметите и полагање на адвокатскиот испит;
- Програма за полагање на адвокатскиот испит.

Новина во обавувањето на адвокатската професија е полагање на **Адвокатскиот испит** кој ќе почне да се одржува во јуни 2007 година.

Воедно Ве информирам дека во текот на следниот месец, поточно на 24 и 25 мај се одржува **53 годишно собрание на АКРМ** на кое ќе присуствуваат претставници на адвокатски комори на повеќе држави со кои АКРМ има долгогодишна и успешна соработка, а од особено значење е учеството на претседателот на Меѓународната Унија на адвокати - УИА г-динот Паоло Линс Е. Силва.

Информативен дел

Информативен дел

ИНФОРМАТИВЕН ДЕЛ

ПРЕТСЕДАТЕЛОТ НА МЕЃУНАРОДНАТА УНИЈА НА АДВОКАТИ ПО ПРВ ПАТ ВО АКРМ

На 53-тото Годишно Собрание на Адвокатска комора на Република Македонија, кое ќе се одржи во периодот од 24 - 26 Мај 2007 година, со огромно задоволство Ве информираме дека своето учество го потврди г. Паоло Линс Е. Силва, Претседател на Меѓународната Унија на адвокати - УИА, каде Адвокатската комора на Република Македонија е рамноправен член под нејзиното уставно име.

Ова е прв пат да претседателот на Меѓународната Унија на адвокати присуствува во нашата држава, што е ретка можност да се запознае со активностите на комората, како и проблемите со кои адвокатите се соочуваат тука. За време на неговиот престој во Република Македонија ќе организираме средби со Врховниот Суд на Република Македонија, Министерството за правда на Република Македонија, а ќе побараме прием и кај претседателот и премиерот на Република Македонија.

5000 ЕВРА - ПОДДРШКА ОД ССВЕ

Неодамна, беше одржана 35-тата Претседателска конференција на Советот на адвокатски комори и правни друштва на Европа - **ССВЕ**, каде Адвокатската комора на Република Македонија е членка-набљудувач веќе пет години. Притоа, делегацијата на АКРМ, предводена од претседателот на УО Ненад Јаниќевиќ, оствари повеќе средби со претставници на Советот на адвокатски комори и правни друштва при Европа - **ССВЕ**, на кои тие беа запознаени за тековните случувања со адвокатурата кај нас. Меѓу другото, за новите законски проекти, како што е Законот со кој ќе се регулира имплементацијата на Адвокатска маркица, адвокатската тарифа, и притоа беа образложени заложбите и активностите на Адвокатската комора на Република Македонија кои се во насока за активно учество при донесувањето на практични закони во согласност со ЕУ.

Од страна на Советот на адвокатски комори и правни друштва на Европа - **ССВЕ**, беше истакнато задоволството од активната работа на Адвокатската комора на Република Македонија. Притоа, Советот на адвокатски комори и правни друштва ја истакна добрата соработка и поддршката која АКРМ постојано ја има од **ССВЕ**, меѓу другото изразена и со тоа што веќе четири години АКРМ е ослободена од плаќање на членарина во **ССВЕ**.

Сакајќи повторно да и излезе во пресрет на АКРМ, **ССВЕ** на чело со претседателот, ја ослободи Адвокатската комора на РМ од обврската да плати целосна членарина за 2006 година. Имено, од годишната членарина во **ССВЕ**, која вкупно изнесува 6035 ЕВРА, со ослободување во висина од 5035 ЕВРА, АКРМ плати само 1000 ЕВРА на име членарина.

Овие средства, беше потенцирано, **ССВЕ** ги пренаменува како поддршка на Адвокатската комора на Република Македонија за борба и истрајност во градењето на европска адвокатура.

Информативен дел

Représentant les avocats d'Europe
Representing Europe's lawyers

Brussels, 15 December 2006

Macedonian Bar Association
Dame Gruev No.3
1000 SKOPJE
MACEDONIA

NOTE N° 2006/049

Description	Amount in euro
<u>Macedonian Delegation</u> 2007 subscription	6.035,00
TOTAL	6.035,00

Falling due : 31.01.2007

According to the decision of the CCBE Plenary Session on November 24th 2000, the interest rate for late payments, commencing with subscriptions due for the year 2001, shall be « the reference rate » of the European Central Bank, plus 5 percentage points.

The above amount should be paid net of charges and exclusively **by bank transfer mentioning « all bank charges paid by the principal »** to the CCBE account n° **310-1621027-49** at the :

BIC : BBRUBEBB
IBAN : BE97 3101 6210 2749
ING
Rond Point Schuman 8
B-1040 Bruxelles

R.P.M Bruxelles 0.467.250.186

РАБОТНА ВЕРЗИЈА НА ЗАКОНОТ ЗА АДВОКАТСКА МАРКИЧКА

Член 1

Адвокатската маркичка е фискален инструмент за аконтативна наплата на персонален данок на доход од адвокатската дејност и се употребува исклучиво од адвокатите запишани во Именикот на АКРМ, за секое преземено дејство, на начин и постапка утврдени со овој закон.

Член 2

Адвокатската маркичка претставува дел од надоместокот за секое преземено дејствие од адвокатот, односно дадената правна помош од адвокатот на странката, утврдена со Адвокатската тарифа, и странката е должна вкупниот надоместок утврден АТ да го плати на адвокатот при секое преземено дејство или по договор.

Член 3

Адвокатот е должен адвокатската маркичка да ја приложи на сите правни акти, писмена (поднесоци и сл.) кои ги доставува до судот, органите на управата: односно на сите правни акти и писмена кои ги доставува до државни и други органи со јавни овластувања (Централен регистар, нотари, извршители и др.) за секое преземено дејство во односната постапка.

Под дејство се подразбира и застапување на рочишта во судска или управна постапка.

Судот и другите органи од став 1 на овој член до кои е доставен правниот акт, поднесокот или друго писмено или е преземено дејство на застапување, врши поништување на адвокатската маркичка.

Од приложување на адвокатска маркичка се ослободени другите полномошници, согласно член 81, став 1, алинеа 2 и 3 од ЗПП. Лицата кои се

Информативен дел

ослободени од приложување на адвокатска маркичка, должни се пред судот и другите органи од став 1 од овој член, да го достават својот единствен матичен број на граѓанинот и доказ за заснован работен однос со правното лице каде што е вработен или доказ дека е во сродство со лицето кое го застапува.

Судот и другите органи од став 1 на овој член, не смеат да примаат правен акт, писмено или поднесок, ниту да допуштат преземање на дејство без приложување на адвокатска маркичка, освен за лицата од член 81 став 1 алинеа 2 и 3 од ЗПП.

Член 4

Емисијата, видот и вредноста на апоените (боја, форма, изглед и сл.) како и дистрибуцијата - продажбата на адвокатската маркичка, ја врши Министерството за финансии на РМ, а приходот од продажбата е приход на Буџетот на РМ.

Адвокатски маркички може да купи само адвокат и тоа лично.

Адвокатот е должен да води евиденција за вкупно искористените адвокатски маркички и истата, заедно со даночната пријава, да ја доставува до УЈП, односно до Регионалната дирекција на подрачјето каде е регистрирано неговото седиште.

Член 5

Вредноста на адвокатската маркичка изнесува соодветен процент, утврден со Законот за персонален данок од доход од основицата на тарифираното дејство, согласно Адвокатската тарифа.

Член 6

Неискористените адвокатски маркички, адвокатот има право во секое време да ги врати на УЈП, а УЈП е должна да му го рефундира целокупниот износ.

Член 7

Адвокатот е ослободен од плаќање на износот на адвокатската маркичка, во случај на давање на правна помош или застапување по службена должност, како и во случај на сиромашко право.

Информативен дел

Решението за назначување на став 1 од овој член претставува основа за ослободување од обврската за наплата на адвокатската маркичка.

Член 8

Врз основа на добиениот преглед, како и врз основа на поднесената даночна пријава од адвокатот, УЈП донесува решение за годишен даночен облог, при што е должна да го земе во предвид во целост уплатениот износ на аконтативно платениот персонален данок, при што треба да изврши и намалување на истиот за личното даночно ослободување за изминатата година како и просечниот, утврдениот износ на материјалните трошоци на адвокатот за претходната година, како одбитна ставка.

Доколу адвокатот, според годишното даночно решение со вклучените даночни ослободувања и одбитоци, платил повеќе персонален данок преку адвокатски маркички, УЈП е должна тој износ да го смета како аконтација за персонален данок за наредната година, а доколку адвокатот има оправдани причини (одење во пензија, мирување и престанок на вршење на дејноста и сл.), по негово барање, да му ја врати разликата.

Член 9

Согласно одредбите на овој закон, адвокатите немаат обврска готовинските наплати да ги регистрираат на фискална каса и да издаваат фискални сметки.

Член 10

За примена на одредбите на овој закон, треба да се извршат соодветни измени и дополнувања на следните закони (ЗКП, ЗОУП, ЗУС, Закон за вршење на нотарски работи, ЗИ, Закон за персонален данок од доход, Закон за даночна постапка, Закон за едношалтерски систем).

**АДВОКАТСКА КОМОРА НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

Информативен дел

Врз основа на член 11, ст. 3 од Законот за изменување и дополнување на Законот за адвокатурата (Службен весник на РМ бр.60/2006) и членот 3 од Статутот на АКРМ, Управниот одбор на седницата од 14 октомври 2006 година донесе:

П Р А В И Л Н И К
за стручно усовршување на адвокатите за време на
траење на адвокатската дејност

Член 1

Со овој Правилник се уредува обврската на адвокатот да се усовршува за време на траењето на адвокатската дејност.

Член 2

Секој адвокат има обврска стручно да се усовршува за време на траењето на адвокатската дејност.

Обврската за стручно усовршување тече од моментот на уписот на адвокатот во Именикот на адвокатите во АКРМ, па се до престанокот на неговата адвокатска дејност.

Член 3

Стручното усовршување на адвокатот се остварува преку задолжителна обука, семинари, работилници, тркалезни маси, тренизи, посета на правосудни институции во земјата, запознавање со домашна и странска литетрутура од областа на адвокатурата и друго.

Член 4

Секој адвокат е должен најмалку еднаш во годината да учествува во работата на еден семинар, една работилница или една тркалезна маса за прашања поврзани со адвокатската дејност.

Член 5

Обуката од член 4 се врши по однапред утврден план и програма, изготвени од страна на Академијата за обука на адвокати на АКРМ.

Член 6

Академијата за обука на адвокати ги врши следниве дејности:

- ги донесува планот и програмата за задолжителна обука на адвокатите;
- организира и спроведува семинари, работилници и други форми на обука и стручно усовршување на адвокатите;
- ги валоризира резултатите од задолжителната обука за секој адвокат одделно;
- издава публикации и врши друга издавачка дејност од областа на адвокатурата;
- организира и води библиотека и врши други работи утврдени со Статутот на АКРМ;
- ги подготвува адвокатските стручни соработници и адвокатските приправници за полагање на правосудниот и адвокатскиот испит;
- соработува и врши размена на искуства со Академијата за обука на судии и јавни обвинители и Академијата за обука на нотарите.

Член 7

Органи на Академијата за обука на адвокатите се: Програмскиот совет и Претседател на Академијата.

Составот и мандатот, изборот и разрешувањето на органите на Академијата, ги определува Управниот одбор на АКРМ.

Член 8

Програмата за работа и начинот на финансирањето на Академијата ги утврдува Управниот одбор на АКРМ.

Програмата за работа на Академијата ја донесува Управниот одбор на АКРМ, на предлог на Програмскиот совет на Академијата.

Средствата кои се потребни за реализацијата на задолжителната обука на адвокатите, се определуваат од страна на Управниот одбор на АКРМ.

Информативен дел

Член 9

Во остварувањето на програмата за задолжителната обука на адвокатите и програмата на работа на Академијата за обука на адвокатите, можат да бидат ангажирани предавачи од редот на адвокатите, запишани во Именикот на адвокатите, универзитетски професори од областа на правото, домашни и странски експерти од областа на правосудството, судии, обвинители и државни службеници.

Член 10

До формирање на Академија за адвокати, Комисијата за едукација ја организира задолжителната обука на адвокати.

Член 12

Овој правилник влегува во сила веднаш по неговото донесување и истиот се објавува во Информативното гласило на АКРМ.

Скопје, 14 октомври 2006 год.

Адвокатска комора на РМ
Претседател на УО
Ненад Јаниќевиќ

Врз основа на членовите 12, 12 - а и 15, од Законот за изменување и дополнување на Законот за адвокатурата (Службен весник на РМ, бр.60/2006), Управниот одбор на АКРМ, на седницата одржана на 14 октомври 2006 година, донесе:

П Р А В И Л Н И К **за предметите и полагање на адвокатскиот испит**

Член 1

Со овој Правилник се уредува бројот на предметите и полагањето на адвокатскиот испит.

Член 2

Адвокатскиот испит опфаќа пет предмети: Адвокатска етика; Споредбено адвокатско право; Адвокатурата пред европските судови (Европскиот суд на правдата и Европскиот суд за човекови права); Адвокатско право во Македонија; Адвокатска реторика.

Член 3

- Право да полага адвокатски испит има лицето кое е:
- дипломиран правник со положен правосуден испит;
 - државјанин на Република Македонија;
 - работоспособно;
 - активно да го зборува македонскиот јазик.

Член 4

Кандидатот кој полага адвокатски испит поднесува писмена пријава до Стручната служба на АКРМ.

- Кон пријавата се поднесува:
- уверение за државјанство;

Информативен дел

- уверение за положен правосуден испит;
- уверение за работна способност;
- доказ за активно зборување на македонскиот јазик;
- доказ за платени трошоци на испитот;

Документите од ст.1 се приложуваат во оригинал или во копија од оригиналот.

Член 5

Кандидатот кој ги исполнува условите утврдени во овој Правилник, се известува писмено, 15 дена пред одржувањето на испитот, за времето и местото на полагањето, од страна на Стручната служба на АКРМ.

Кандидатот кој не се јавил на полагање на испитот, се смета дека се откажал од испитот.

Член 6

Адвокатскиот испит се спроведува во јуни и декември, секоја календарска година.

Испитот е јавен.

Испитот се спроведува во Адвокатската комора на РМ, пред Комисија составена од пет адвоката.

Испитната комисија ја сочинуваат претседател и четири члена.

Претседателот и членовите имаат свои заменици, кои ги заменуваат во случај на спреченост. Членот и заменикот може да се договорат да ротираат во испитните сесии.

Адвокатскиот испит е положен, ако кандидатот покажал успех во сите предмети.

Испитот се оценува со оценките: положил; положил со одлика, не положил.

Еден кандидат може да го полага адвокатскиот испит најмногу 3 пати, едноподруго, во временски период од шест години.

Времето и местото на полагање на испитот го определува Комисијата.

Испитот се полага усно пред петточлена комисија.

Член 7

За полагањето на секој кандидат и за резултатите од испитот се води записник.

Информативен дел

Записникот содржи податоци за кандидатот кој полага, составот на комисијата, поставените прашања по секој предмет и резултати постигнати на испитот.

Записникот го потпишуваат претседателот и членовите на Комисијата.
Записникот го води Стручната служба на АКРМ.

Член 8

За положениот испит кандидатот добива уверение за положен адвокатски испит.

Уверението за положен адвокатски испит го потпишува претседателот на Комисијата.

Евиденцијата за кандидатите кои го положиле и кои не го положиле испитот ја води Стручната служба на АКРМ.

Член 9

Висината на трошоците за полагање на адвокатскиот испит ја определува Управниот одбор на АКРМ за секоја календарска година.

Половина од трошоците за полагање на адвокатскиот испит влегува во буџетот на АКРМ, а другата половина и припаѓа на Испитната комисија.

Член 10

Овој Правилник влегува во сила веднаш по неговото донесување и се објавува во информативното гласило на АКРМ.

Скопје, 14 октомври 2006 год.

Адвокатска комора на РМ
Претседател на УО
Ненад Јаниќевиќ

ПРОГРАМА ЗА ПОЛАГАЊЕ НА АДВОКАТСКИ ИСПИТ

АДВОКАТСКО ПРАВО НА МАКЕДОНИЈА

I ИСПИТНА МАТЕРИЈА

- Поим на адвокатското право на Македонија;
- Предмет и метод на адвокатското право на Македонија;
- Извори на адвокатското право на Македонија;
- Односот на адвокатското право на Македонија кон другите адвокатски дисциплини;
- Развојот на адвокатското право во Македонија (историски аспекти);
- Уставна положба на адвокатурата во Република Македонија;
- Адвокатурата како јавна служба;
- Адвокатурата и правната помош во Република Македонија;
- Договорите за правна помош на Република Македонија со другите држави: договори за правна помош за граѓански предмети; договори за правна помош за кривични предмети;
- Законски рамки на адвокатурата во Македонија;
- Вршење на адвокатската дејност;
- Јавните овластувања на адвокатите;
- Неприкосновеност на комуникацијата меѓу адвокатите и нивните клиенти;
- Неприкосновеност на адвокатската канцеларија и адвокатската пошта;
- Именикот на Адвокатската комора на Република Македонија;
- Услови за упис во Именикот на адвокатите;
- Адвокатска заклетва;
- Адвокатска тога;
- Адвокатски испит;
- Правата на адвокатите;
- Должности на адвокатите;

Информативен дел

- Осигурување на адвокатите од одговорноста за штета;
- Адвокатски приправници и адвокатски стручни соработници;
- Стручно усовршување на адвокатите;
- Одговорност за повреда на адвокатската должност и угледот на адвокатурата;
- Адвокатска комора;
- Престанок на адвокатската дејност;
- Мирување на адвокатската дејност;
- Прекршочна одговорност на адвокатите;
- Дисциплинска одговорност на адвокатите;
- Одлуките на Уставниот суд на Република Македонија од 2003 година за несогласноста на Законот за адвокатурата од 2002 година;
- Натомошен развој на адвокатското право на Македонија;
- Историјат на адвокатурата во Република Македонија;
- АКРМ и нејзините органи;
- Адвокатска и коморска маркичка;

II ИСПИТНА ЛИТЕРАТУРА

1. **Адвокатурата во Република Македонија 1945 - 2005**, АКРМ, Скопје, 2005;
2. Светомир Шкариќ и Гордана Силијановска - Давкова, **Уставо право** (Адвокатура), Правен факултет, Скопје, 2007;
3. **Професионална етика на адвокатите**, АКРМ, Скопје, 2006;
4. **Закон за адвокатурата**, Службен весник на РМ, број 59, од 23 јули 2002;
5. **Закон за изменување и дополнување на Законот за адвокатура**, Службен весник на РМ, бр. 60, од 15 мај 2006;
6. **Статут на Адвокатската комора на РМ**, АКРМ, Скопје, 2006;
7. **Правилник за дисциплинска одговорност на адвокатите**, АКРМ, Скопје, 2006

СПОРЕДБЕНО АДВОКАТСКО ПРАВО

I ИСПИТНА МАТЕРИЈА

- Поим на споредбеното адвокатско право;
- Предмет и метод на споредбеното адвокатско право;
- Извори на споредбеното адвокатско право;
- Правната помош во споредбеното адвокатско право;
- **Меѓународна правна помош:**

Конвенции на ООН (Конвенција за признавање и извршување на странски арбитражни одлуки од 1958 година; Конвенција за опојни средства од 1961 година; Конвенција за борба против незаконитиот промет со психотропни и опојни средства од 1988 година);

Конвенции на Советот на Европа (Конвенција за заштита на правата на човекот и основните слободи од 1952 година; Европска конвенција за екстрадиција од 1957 година; Европска конвенција за взаемна правна помош за кривично-правни прашања од 1959 година; Европска конвенција за меѓусебно признавање на судските пресуди од 1970 година; Европска конвенција за борба против тероризмот од 1977 година; Конвенција за трансфер на осудени лица од 1983 година; Конвенција за остранивање на корупцијата од 1999 година);

Конвенции на Хашката конференција за меѓународното приватно право (Конвенција за легализација на странски јавни исправи од 1961; Конвенција за врачување во странство на судски и вон судски документи за граѓански трговски дела од 1965 година; Конвенција за собирање на докази во странство за граѓански и трговски дела од 1970 година; Конвенција за меѓународен пристап до правосудството од 1980 година; Конвенција за заштита на децата од 1993 година);

- **Адвокатското право во документите на Советот на Европа:** Резолуција за правна помош и правен совет од 1978 година; Препорака од Комитетот на министри до државите членки за средствата за олеснување на пристапот кон правдата од 1991 година; Препорака на Комитетот на министри до државите членки за ефикасен пристап кон правдата и судството на лицата во состојба на голема

Информативен дел

беда од 1993 година; Препорака од Комитетот на министри до државите членки за независноста, ефикасноста и улогата на судиите од 1994 година; Препорака за слободата на вршење на адвокатската дејност од 2002 година;

- Адвокатско право на Европската унија;

Адвокатското право во договорите на европските заедници од 1957 и 1986 година; адвокатското право во договорите на Европската унија од 1992 и 1997 година; адвокатското право во Уставниот договор на Европската унија од 2004 година;

- Адвокатско право на државите - членки на Европската унија (27 држави);

- Адвокатско право во другите држави: Швајцарија; Хрватска; Србија; Босна и Херцеговина; Турција; Руска федерација; САД и Австралија.

II ИСПИТНА ЛИТЕРАТУРА

1. *Меѓународни конвенции*, Министерство за правда, Скопје;
2. *Договори за правна помош на РМ со други држави*, Министерство за правда, Скопје;
3. *Конститутивни акти на ЕЗ и ЕУ*;
4. *Уставниот договор на ЕУ од 2004 година*;
5. *Законите за адвокатура* на државите членки на ЕУ и на другите наведени држави.

АДВОКАТСКОТО ПРАВО ПРЕД ЕВРОПСКИТЕ СУДОВИ

I ИСПИТНА МАТЕРИЈА

- Поим на адвокатското право пред европските судови;
- Предмет и метод на адвокатското право пред европските судови;
- Извори на адвокатското право пред европските судови;
- Видови на европски судови: Судот за човекови права во Стразбур и Судот на правдата на ЕУ во Луксембург;
- **Судот за човекови права :**
 - Методи на судско толкување на правото ;
 - Конвенцијата за заштита на правата на човекот и на основните слободи и протоколите кон неа (1 - 14 протокол) ;
 - Процесуалните претпоставки за пристап кон Судот;
 - Постапката пред Судот ;
 - Правото на правично судење ;
 - Организација на Судот во светлоста на 14-тиот протокол од 2004 година;
 - Процесуално претставување на Република Македонија пред Судот за правата на човекот во Стразбур - развој и значење;
 - Судските дела против Република Македонија;
 - Судските пресуди против Република Македонија;
 - Улогата на адвокатите во судот за човековите права;
 - Дејството на судските одлуки ;
 - Извршување на судските одлуки;
- односот на националните судови кон Конвенцијата за заштита на правата на човекот и основните слободи;
- Односот на ЕУ кон Конвенцијата за заштита на правата на човекот и основните слободи ;
- **Судот на правдата на Европската унија:**
 - Формирање и развој;
 - Методи на толкување на европското право;
 - Состав на Судот и избор на судиите;

Информативен дел

Надлежност на Судот на правдата;
Организација на Судот на правдата;
Улогата на адвокатите во Судот на правдата;
Дејството на пресудите на Судот на правдата врз актите на органите на ЕУ;
Дејството на пресудите на Судот на правдата врз националното право на државите - членки на ЕУ;
Извршувањето на пресудите на Судот на правдата
Карактеристични пресуди на Судот на правдата од значење за развојот на адвокатското право во ЕУ;

II ИСПИТНА ЛИТЕРАТУРА

1. Светомир Шкариќ и Гордана Силјановска - Давкова, *Уставно право* (Судот за човекови права и Судот на правдата), Правен факултет, Скопје, 2007;
2. Naula Mole and Catharina Harby, *Правото на правично судење*, Совет на Европа, Скопје, 2001;
3. Monica Masovei, *Слобода на изразување*, Совет на Европа, Скопје, 2001;
4. Monica Masovei, *Правото на слобода и сигурност на личноста*, Совет на Европа, Скопје, 2001;
5. *Стандарди за правично судење во кривичните постапки*, АКРМ, Скопје, 2006

АДВОКАТСКА ЕТИКА

I ИСПИТНА МАТЕРИЈА

- Поим на адвокатската етика;
- Предмет и метод на адвокатската етика;
- Извори на адвокатската етика (општа етика и етика на правната професија);
- Развој на адвокатската етика (историски аспекти);
- Адвокатската етика во споредбеното адвокатско право;
- Односот на адвокатската етика кон другите адвокатски дисциплини;
- **Принципи** на професионално однесување за правната професија во 21 - от век на Меѓународната унија на адвокати (UIA): улогата на адвокатот; признавање на улогата на адвокатот; независност; професионален имунитет; право на правично судење; односи со судиите; слободен избор на клиент; почитување на односот адвокат - клиент; одбивање на адвокатот да учествува во криминалната дејност и незаконското однесување на клиентот; потчинување на адвокатот на правилата на адвокатската заедница; обврска да учествува во создавањето на прецедентното право и јуриспруденцијата; личното застапување на клиентот; pro bono застапување; право на фер надомест за дадените услуги; соработка и солидарност со своите колеги;
- **Стандарди** на Меѓународната унија на адвокати за адвокатската практика надвор од својата матична земја: слободен избор на адвокат; лојалност и независност; доверливост на клиентот; чување на професионалната тајна; одбрана на интересите на клиентот; подведување под правилата на етиката и фундаменталните вредности; придржување кон етичките правила на земјата домаќин; компетентност за услугите кои ги нуди; користење на експертизата на странски адвокати; забрана на конфликт на интереси;

- **Правила** на Меѓународен етички кодекс на Меѓународната унија на адвокати: почитување на стандардите на професионалната етика во јуриспруденцијата; да се чува честа и достоинството на адвокатската професија; независност во вршењето на адвокатската дејност; пристојно и чесно однесување со другите адвокати; должна почит кон судот; адвокатите не треба никогаш да иницираат парница; адвокатите никогаш не треба да застапуваат конфликтни интереси во судската постапка; во финансиските работи адвокатите мораат да бидат прецизни и внимателни; адвокатите никогаш не смеат да забораваат дека на прво место не треба да го стават нивното право на награда за извршената услуга, туку правото на нивните клиенти и извршувањето на правдата;
- **Кодекс на однесување на адвокатите од Европската унија:** независност; доверба или личен интегритет; доверливост; почитување на правилата на другите комори и правни друштва; односи со клиентите; конфликт на интереси професионално осигурување за надокнада на штета; односи со судовите; односи меѓу адвокатите; обука на млади адвокати;
- **Кодекс за професионалната етика на адвокатите, адвокатските стручни соработници и адвокатските приправници на Адвокатската комора на Република Македонија:** односи кон странките и предметот; однос кон судот и другите органи; односот кон адвокатите и адвокатската комора; за професионалните тајни; стручно усовршување, чување и подигање на личниот и моралниот углед; односот на адвокатот кон адвокатските приправници; адвокатската канцеларија и адвокатската фирма.
- Наталожен развој на адвокатската етика.

II ИСПИТНА ЛИТЕРАТУРА

1. Кирил Темков, *Етика*, Скопје, 2002.
2. Светомир Шкариќ и Гордана Силјановска - Давкова, *Уставно право*, Правен факултет, Скопје, 2007;
3. Професионална етика на адвокатите, АКРМ, Скопје, 2006;
4. Mahatma K. Gandhi, *Hind Swaraj or Indian Home Rule*, Navajivan Trust, Ahmedabad, 2005

АДВОКАТСКА РЕТОРИКА

I ИСПИТНА МАТЕРИЈА

- Поим на адвокатската реторика;
- Предмет и метод на адвокатската реторика;
- Извори на адвокатската реторика;
- Развој на адвокатската реторика (историски аспекти);
- Односот на адвокатската реторика кон другите адвокатски дисциплини;
- **Стилови на говорење:** Сократ; Демостен; Цицерон; Ганди;
- **Сократовите говори пред Судот во Атина:** говорот пред гласањето на судиите за пресудата; говорот по гласањето дека е виновен; и говорот по изрекувањето на смртната казна;
- **Судските говори на Демостен:** говори за старателството; судски говори; приватни парници; говорите против Филип II Македонски;
- **Говорите на Цицерон против Катилина:** два говора пред Сенатот; и два говора пред народот на Форумот;
- **Говорот на Ганди:** поставување на прашања; одговори на прашањата ;
- **Субјекти на адвокатската реторика:** адвокатот (моќ на владеење со себе); судијата (прашања и одговори); клиентот (завршен збор);
- **говорот на адвокатот** (предметот, целта и подготовка); поделбата и организирање на говорот - dispositio; стилот и јазикот - elocutio; изложувањето на говорот - actio;
- **Практични вежби на говорење:** говорни работилници; такмичење на адвокатите во говорништво; ораторска вечер на адвокатите од соседните земји;
- Натамошен развој на адвокатската реторика.

Напомена: Неопходно е да се стави поголем акцент на практичниот дел - завршен збор на подготвен текст

II ИСПИТНА ЛИТЕРАТУРА

1. Ljubomir Tadić, *Retorika*, Libertas, Beograd, 1999;
2. Светомир Шкариќ и Ѓорге Иванов, *Политички теории - Антика*, Правен факултет, Скопје, 2006;
3. Платон, *Одбрана Сократова*, БИГЗ, Београд, 1982;
4. Демостен, *Говори*, Култура, Скопје, 1995;
5. Кикерон, *Говори против Каталина*, Мтафорум, Скопје, 1994
6. Mahatma K. Gandhi, *Hind Swaraj or Indian Home Rule*, Navajivan Trust, Ahmedabad, 2005.

Стручен дел

СТРУЧЕН ДЕЛ

Проф. д-р Осман Кадриу

Професор на Европскиот универзитет во Скопје

ОСВРТ НА НЕКОИ ОД НОВИНИТЕ НА ЗАКОНОТ ЗА МЕДИЈАЦИЈА

ВОВЕД

Реформите во судството на Република Македонија содржат комплекс на мерки и активности кои ги преземаат државните органи во рамките на, со Устав и Закон, утврдените надлежности. Од конкретните мерки, без секое сомневање, правната регулатива претставува една од важните компоненти. Впрочем, правната регулатива претставува основна и појдовна активност. Оваа активност започна со донесувањето на уставните амандмани од 20-30, кои амандмани ги усвои Собранието на Република Македонија кон крајот на 2005 година.

Во согласност со уставните амандмани, во текот на 2006 година се донесоа мошне важни и значајни закони од областа на правосудството. Патем, некои од нив и во овој осврт ќе ги наброиме, а тие се однесуваат на: Законот за судовите, Законот за Судскиот совет на Република Македонија, Законот за Академија, за обука на судиите и на јавните обвинители, како и други закони и подзаконски прописи и акти.

Еден од значајните позитивни прописи од оваа сфера преставува и Законот за медијација. Овој Закон и материја, која се регулира со истиот, претставуваат значајна новина во целата нашата правосудна област. И не само тоа. Вакви закони, со приближно иста или слична содржина, се донесени и во други републики, кои се конституирани како посебни држави, а ова е како резултат на дисолуција на поранешна Југославија. Споредбеното законодавство нè упатува на заклучок дека и во други држави постапката за споменатите закони е во тек, односно во некои од нив и завршена.

Како и секој закон или друг позитивен пропис, така и Законот за медијација има конкретни и значајни новини, новини врз основа на кои и овој

позитивен пропис се разликува од другите. Во целина земено, целата материја која се регулира со споменатиот Закон, претставува сама за себе новина. Но, при фактот дека просторот кој му се посветува на овој осврт е ограничен, во натамошното излагање ќе се задржиме само на некои од новините кои се содржани во конкретните законски одредби. Ова не случајно го нагласуваме. Го нагласуваме од причини што секоја одредба, впрочем, содржи соодветна новина и заслужува внимание за посебна анализа и елаборација.

Од комплексот на новините што ги содржи Законот за медијација, во овој осврт, на соодветен начин ги елаборираме новините како што се: прво, поимот на медијација и целите кои треба да се остваруваат со овој Закон; второ, прашањето на правичноста, како важен принцип во медијацијата; трето, условите за медијатор, со посебен осврт на физичките лица со странско државјанство; и четвртото, некои теми и дилеми во примената на Законот за мислење за неговите измени и дополненија во наредниот период.

1. Поим на медијација и целите на Законот

Законот за медијација, впрочем како и секој закон, во Општите одредби содржи регулатива за самиот предмет на овој Закон. Од друга страна, законодавецот дава и дефиниција за медијацијата како правна институција. Во таа конотација, се потенцира дека медијацијата претставува **вонсудска постапка** за решавање на спорови врз слободно **изразена волја** на странките со помош на трето лице - **медијатор**. Ваквиот поим на медијација е содржан во одредбите на член 2 од предметниот Закон, односно на Законот за медијација.¹

Со одредувањето на поимот на медијација, Законот има конкретна определба и за самиот предмет, како негова основна одредба. Посебно се нагласува дека предметот на овој Закон се однесува на принципите на медијацијата како **алтернативен** начин на решавање на спорови, условите за медијатор, постапката за медијација и организирањето на медијаторите.

И кога станува збор за споровите, законодавецот, со конкретни одредби, прво ги набројува областите за кои важи примената на медијацијата, односно за кои може истата да се примени како постапка за алтернативно решавање на споровите; и второ, со конкретни законски

¹ Законот за медијација е објавен во „Службен весник на Р.М.“, бр. 60/2006 и истиот почнал да се применува од 1 Ноември 2006 година.

Стручен дел

одредби се наведуваат оние области за кои медијацијата не важи. Во овој контекст, и овде треба да се нагласи дека медијацијата може да се примени за граѓанските, трговските, работните, потрошувачките и за другите спорови, односно спорни односи меѓу физичките и правните лица, во согласност со закон.

За разлика од предвидената можност, за одделни работи медијацијата не може да се примени. Таа, со други зборови, е исклучена. Во таа смисла, Законот за медијација не се однесува на колективните работни спорови, кривичните работи, управните работи, како и во оние случаи кога судијата или арбитерот во судската или во арбитражната постапка, настојува да го олесни мислењето².

Целта која треба да се постигне со овој Закон е повеќекратна. Прво, тоа што е ноторно, со вонсудско решавање на спорите се овозможува еден добар број на предмети од судската надлежност да преминат кај медијаторите. Постапката за медијација е брза, ефикасна. Ова е од причини што сега, посебно сега и во овој миг, судството на Република Македонија е оптоварено со многу нерешени предмети. Бројот на решените предмети, особено се забележува во областа на граѓанските, трговските и работните спорови. Ваквиот голем број на нерешени предмети го прави судството неефикасно. Кога судството во една земја, е неефикасно, неажурно, кога постапките долго траат, тоа има суштествено влијание и во остварувањето, односно неостварувањето на правата и слободите на сите граѓани. Со други зборови, во таквите случаи зборуваме дека немаме судење во разумен рок. Судањето во разумен рок е важен принцип кој е предвиден и кој се уредува и со нашите позитивни прописи, а во рамките на истите, посебно се санкционира со процесните прописи.

И, кога се зборува за судањето во разумен рок, ова определба е посебно уредена и со одредбите на Законот за судовите од 2006 година, одредба со која се уредуваат и другите начела во судската постапка³.

Со вакво уредно начело, во нашите позитивни прописи на директен начин се имплементира одредбата од Европската конвенција за заштита на човековите права и слободи. Инаку, нека биде и овде подвлечено, кога едно право следува, се уредува, се признава, но не се остварува и не се реализира или задоцнува во неговото реализирање, во правото постои една максима

² Една ваква регулатива јасно е подвлечена во одредбите на член 1, став 2 и 3 од Законот за медијација;

³ За поважните начела во постапката пред судовите на нашата Република, поопширно во одредбите на член 10 од Законот за судовите од 2006 година.

/ Законот за судовите е објавен во „Сл. весник на Р.М.“. бр. 58/06.

која гласи и упатува на заклучок дека тоа **претставува најголема неправда.**

Покрај ефикасноста во решавањето на споровите, за кои постои законска можност да се решаваат по пат на медијација и во вонсудска постапка, предностите на овој систем се забележуваат и во други односи и околности. Имено, трошоците во постапката по медијација се значајно помали од колку проценетите трошоци во судската постапка. Другата специфика е уште поважна. Основното правило кое важи за медијацијата е дека споровите се решаваат со **спогодба**, која се постигнува меѓу странките во спорот. Се разбира, ова правило и ова особеност важи само ако меѓу странките се постигне спогодба. Инаку, може да се случи, што и тоа треба да се смета за нормално, медијацијата да заврши без успех. Значи, покрај сите обиди и настојувања, може да се случи да нема спогодба. Се констатира дека медијацијата не успеала и странките се упатуваат своите права и конкретниот спор да го решат пред стварно и месно надлежниот суд. Ако вонсудската постапка заврши со спогодба, со неа, покрај решавањето на спорот, се **унапредуваат односите** меѓу странките. Имаме, впрочем, унапредување на меѓучовечките односи. Оваа посебност особено се цени.

За волја на вистината, спогодбеното решавање на спорот не е новина само на постапката со медијатори. Напротив, една ваква новина и определба се забележува и во парнична постапка, како регулатива, а од другата страна, едно вакво решение посебно се брани и во правната наука. Законите за парнична постапка во нашата Република, кои се донесени во овој период, во периодот на транзиција, содржат посебни комплекси на одредби, одредби со кои на многу јасен начин се уредува и регулира институтот – судско порамнување⁴.

Како што е појаснето погоре, правната наука на граѓанското процесно право, посебно го проучува судското порамнување и неговото значење во граѓанската судска постапка. Се нагласува, сосема со право, дека судското порамнување е од големо и посебно значење во постапката за решавање на споровите. Преку оваа институција, значи преку судското порамнување, се постигнуваат две цели, а тие се однесуваат на: прво, се решава предметот на спорот; и второ, покрај решавањето на спорот, со судското порамнување во значителна мера се унапредуваат, поточно, се подобруваат односите меѓу

⁴ За конкретните решение за судското порамнување поопширно во Законите за парнична постапка, и тоа, членовите 306-309 од ЗПП од 1998 година, кој Закон е објавен во „Сл. весник на Р.М.“ бр. 33/98, како и во одредбите на Законот за парнична постапка / членовите 307-310/. Законот за парнична постапка од 2006 година е објавен во „Сл. весник на Р.М.“ бр. 58/2006.

Стручен дел

странките. Значи, оваа втората цел се постигнува само во случаите кога имаме судско порамнување.

Во случаите кога предметот на спорот се решава со судска одлука/пресуда, решение или друго/, се постигнува само вистинската цел. Имено, судот го решил предметот кој бил во негова надлежност. За судот е ирелевантно што понатаму ќе се случи со странките, какви ќе бидат односите меѓу нив. Судот, со други зборови, нема можност, ниту пак е тоа во негова надлежност, да ги следи евентуалните збиднувања по повод настанатиот спор и неговото решавање од страна на судот. Што фактички се случува меѓу странките во спорот, судската практика е доста богата. Не е мал бројот на разните ексцеси, нетрпенија, пореметувања на односи и другите несакани перипетији, кои се всушност резултат на разните судски одлуки со кои се окончуваат конкретни спорови.

Поради гореизложеното и во тесна врска со истото, не е случајна и определбата на истакнати процесуалисти, кои алудираат на судското порамнување на споровите. Во правната литература на граѓанско процесното право, со конкретни предмети и со издржана аргументација, се изнесуваат и посебно се елаборираат позитивните страни на судското порамнување⁵.

Но, кога станува збор за судското порамнување, од едната страна, и порамнувањето кое се постигнува меѓу странките со посредство на медијаторот во вонсудска постапка, од другата страна, помеѓу нив има суштествени разлики. Со процесните дејства на судското порамнување, како негови специфики, најдобро може да се добие појасна претстава помеѓу наведените порамнувања. Прво, и овде треба да се нагласи, за судското порамнување, дека во науката не ретко се употребува терминот - /поимот/**процесно порамнување**, кој израз има исто значење⁶.

Во науката на граѓанско-процесното право, проценетите дејства на судското порамнување се: прво, со судското порамнување, парницата престанува да тече; второ, нова парница, за истиот предмет на спорот и помеѓу истите странки, не е дозволена; и трето, судското порамнување има својства на извршна исправа. Овие специфики, како процесни дејства, на судското порамнување произлегуваат и од одредбите на Законот за парнична постапка – *ratio legis*.

⁵ За важноста на судското порамнување во делото на познатиот процесуалист, проф. д-р Боривоје Позниќ: Граѓанско процесно право, седмо допуњено издание, Београд, 1980, страна 326-329.

⁶ За изложеното мислење и поопширно за тоа, проф. д-р Боривоје Позниќ, цитирано дело, страна 326.

2. Правичноста како принцип на Законот за медијација

Законот за медијација го уредува и прашањето на принципите кои треба да се применуваат во постапката за примената на овој многу важен институт – медијацијата. Од анализата на одредбите на овој Закон, јасно произлегува дека како принципи на медијацијата посебно се уредуваат доброволноста, неутралноста и непристасноста, доверливоста на постапката на медијацијата, еднаквоста на странките во оваа постапка, транспарентноста, ефикасноста и правичноста. Се разбира, за секој од овие принципи има место да се даваат коментари и посебно да се изнесуваат нивните новини. Во овој осврт, посебно ќе се задржиме на принципот на правичноста.

Правичноста во правото е значајно, но и сложено и комплексно прашање. И како институција и како принцип, денеска во правната наука често пати се вели дека таа претставува **суверен** принцип. Од другата страна, како што може да се забележи, правичноста освојува значаен простор и во процесното право. Една таква определба е содржана и во Законот за медијација, во кој закон правичноста се издигнува на ниво на принцип во постапката на медијација. Дека е тоа така, најдобро може да се забележи од самата дикција на Законот. Имено, во Законот за медијација се потенцира дека принципот на правичноста се **гарантира**. Примената на овој принцип се гарантира на две нивоа. Првото ниво се однесува на правичното постапување кон странките во постапката за медијација. Втората посебност е уште позначајна. Станува збор за примената на овој принцип во **правичното решавање** на спорот. Ова посебност на Законот за медијација, подведена под поимот на судската постапка, има значење на правично пресудување на спорот⁷.

Прашањето на правичното пресудување на спорите во судската постапка и денеска преставува материја за која се дискутира и дебатира, преставува прашање за кое се развиваат разни полемики и се отвараат дилеми. Впрочем, се работи за едно дискутабилно прашање. Во врска со поставеното прашање, воглавно, се забележуваат две гледишта и тоа: прво, гледиште кое се брани од правниците натуралисти, и второ, во прашање е гледиштето кое посебно се брани и елаборира од правниците позитивисти. Според натуралистите, при решавањето на судските спорови и Впрочем сите предмети кои се во надлежност на судската власт, посебно треба да се ценат

⁷ Во врска со наведениот принцип, јасна е регулативата која произлегува од член 9 од Законот за медијација.

Стручен дел

и приоритет да им се даде на принципите на **природното право**. Еден од принципите на оваа школа е „да се даде секому она што му припаѓа“. Правниците позитивисти имаат, исто така, свои аргументи со кои го бранат своето гледиште. Овие сметаат дека во решавањето на сите спорови треба да се поаѓа од правото и правната норма. Судот треба да е врзан строго и стриктно за правото. Треба да се признава, сметаат позитивистите, само она што се признава, уредува и гарантира со правото и правната норма. Со други зборови, се поаѓа од еден принцип, за кој можеме слободно да кажеме дека преставува максима во правото, а кој принцип гласи – дура лец, сед лец, кој принцип во слободен провод значи дека: тврд е законот, но, закон е во прашање.

Како се гледа на правдата и правичноста во нашата правна наука, во правната наука на Република Македонија, во нашата судска практика, а посебно треба да се нагласи какво е мислењето на нашето законодавство? Во врска со вака поставените прашања, слободно можеме да заклучиме дека правдата и правичноста, како институција во правото, се движат по одредена амплитуда. Само краткиот осврт на примената на оваа институција ќе биде доволен за изложениот заклучок.

Имено, со одредбите на Законот за судовите од 1995 година, законодавецот предвиде можност дека судот при пресудувањето, својата одлука треба да ја заснова на Устав, Закон и меѓународни договори кои се ратификовани во согласност со нашиот Устав, водејќи при тоа сметка и за примената на принципот на правда и правичност⁸.

Но, по покрената иницијатива пред Уставниот суд на Република Македонија, овој суд ги укина одредбите кои се однесуваат и со кои беше уредено примената на принципот на правда и правичноста во пресудувањето. Одлуката на Уставниот суд⁹ е јасна и со мошне кратко образложение. Имено, судот смета дека според нашиот Устав, таксативно се наведени изворите врз основа на кои може да се засновува судската одлука при решавањето на споровите и другите предмети во надлежност на судовите.

Меѓутоа, изнесеното гледиште не значи и никако не може да упатува на заклучок дека правдата и правичноста во нашиот правен и политички систем не преставуваат уставна и законска категорија, а со тоа и правна институција која се применува во конкретни случаеви и со исполнување на конкретни услови за тоа. Некои од позитивните решенија тоа најдобро го

⁸ За изложениот принцип, одредбите од член 4 од Законот за судовите од 1995 година. Законот за судовите од 1995 година е објавен во „Службен весник на РМ“, бр. 36/95.

⁹ Поопширно за тоа во Одлуката на Уставниот суд, У.бр. 2096 од 9.10.1996 година.

илустрираат. Прво, самиот Устав содржи одредби за правда и праведни решенија во конкретни области. Покрај другото, се уредува прашањето на социјална правда, потоа прашањето на правичната застапеност на припадниците на сите национални заедници кои не се мнозинство во Република Македонија. Има и други уставни одредби во оваа смисла, а изложените решенија се важни¹⁰.

Покрај Уставот и уставните решенија, нашата позитивна регулатива, исто така, поседува значајни решенија за примената на наведениот принцип. Така, на пример, Законот за облигационите односи¹¹, во делот на примената на правдата и правичноста „останал верен“ на одредбите на поранешниот сојузен Закон за облигационите односи.

Овој принцип се применува во повеќе од 20 случаи. Се работи за конкретни ситуации и, се разбира, со исполнување на конкретни услови кои судот ги цени во секој еден случај посебно.

Од другите прописи издвојуваме: Во Законот за судовите од 2006 година има одредби со кои се уредуваат начелата на постапките. Меѓу нив, како посебно начело се уредува и правичноста¹². Најпосле, како што се нагласи погоре и што претставува материја на овој труд, и Законот за медијација содржи одредба со која се гарантира правичноста како посебен принцип во постапката за медијација.

Кога се анализираат сите овие одредби поединечно и сите во една целина, основано, може да се заклучи дека денес, посебно денес, и со нагласена развојна тенденција, јус-натурализмот освојува се поголем и поголем простор на сметка на јус-позитивизмот. Ова нешто, како на полето на позитивната регулатива, од едната страна, така и на ниво на судската практика. Една ваква тенденција е во духот на современите трендови во правото, а посебно во духот на меѓународните конвенции и договори за заштита на правата и слободите на човекот и граѓанинот.

Но, за правилната примена на принципот на правичност во решавањето на спорите со спогодба и вонсудска постапка, што значи, по пат на медијација, е неминовно овој принцип да се примени заедно со другите принципи. Единствено тогаш и само тогаш може основано да се

¹⁰ Конкретна примена на принципот на правдата и правичноста во одредбите на член 36 од Уставот на Р.М. како и во Амандманите IV и V на нашиот Устав, објавени во „Службен весник на Р.М.“, бр. 91/2001 година.

¹¹ Законот за облигационите односи во нашата Република е донесен во 2001 година и истиот е објавен во „Службен весник на Р.М.“, бр. 18/2001 година.

¹² Важните начела во постапката пред судовите на РМ се уредуваат во одредбите од член 10 од Законот за судовите од 2006 година и објавен во „Службен весник на РМ“, бр. 58/06.

Стручен дел

очекува дека правдата и правичноста, како суверени принципи во правото, ќе ги дадат очекуваните резултати во практичната примена на Законот за медијација. Од другите начела, односно принципи, мошне се важни начелата неутралност и непристасност, ефикасност во постапката за медијација, еднаквост на странките во постапката, како и другите погоре цитирани принципи. Сите овие принципи се меѓусебно зависни. Со самиот факт дека се работи за принципи, обврската за сите учесници во постапката е дотолку повеќе – а фортиори и е понагласена за нивната правилна примена и почитување.

3. Медијаторите во постапката за медијација

Една од новините на Законот за медијација е прашањето на медијаторите како посебна институција во оваа област. Законодавецот е јасен. Законот има конкретни одредби и со нив се уредуваат повеќе прашања како што се: поимот на медијатор, условите на лицата кои можат да бидат медијатори, можноста на странските физички лица да бидат во оваа улога и должност, обуката на медијаторите. Посебно се санкционираат критериумите и другите околности врз основа на кои се утврдуваат судирот на интересите на лицата кои имаат намера да бидат медијатори во конкретни спорови и за конкретни странки.

По однос на поимот медијатор, Законот, истиот го одредува на едноставен начин. Се вели дека медијаторот е физичко лице кое им помага на странките да постигнат спогодба, без право да им наметне решение на спорот, а се со цел тоа да биде во согласност со принципите на медијацијата.

Условите за медијатор се уредени со одредбите на овој Закон. Веднаш да нагласиме дека законодавецот предвидува широка можност за вршење на оваа деликатна должност. Медијаторите можат да бидат адвокати, диполомирани правници како и лица од друга професија со завршено високо образование кои имаат најмалку пет години работно искуство, да имаат завршено обука за медијација, да не им е изречена казна забрана за вршење на професија, дејност или должност и, се разбира, да се запишани во Именикот на медијаторите.

И, кога станува збор за медијацијата, која кај нас, и не само кај нас, претставува една новина во целата правосудна област, едно прашање уште сега може да се поставува. Прашањето е актуелно, но, и деликатно. Имено, дали беше потребно и целисообразно да се предвиди таква широка листа на можни профили за обавување на должноста – медијатор во решавањето на

споровите во вонсудска постапка. Ова нешто е дотолку повеќе, кога се има предвид, што апсолутно е ноторно, дека оваа институција сè уште е млада и недоволно афирмирана кај нас и меѓу нашите граѓани. Дали ваквото решение ќе е добро, се смета дека за тоа практиката и практичната примена на Законот ќе даде и соодветен одговор. Ние сме на мислење дека за почетната фаза за примената на овој Закон добро ќе беше во улога на медијатори да бидат само адвокатите или евентуално, со проширување на листата, и со дипломирани правници со положен правосилен испит и со соодветно искуство на правни работи.

За странските физички лица во улога на медијатори, Законот за медијација е „широкограден“. Се потенцира, а со тоа и се уредува правото на физичките лица со странско државјанство да можат да бидат медијатори во нашата Република. Но, бидејќи се работи за странски државјани, веднаш се поставува прашањето, а со тоа и се одговара, дека за нив и спрема нив се применуваат принципите и другите правила од меѓународното приватно право. Според правилата на меѓународното приватно право, граѓанските права на странските физички или правни лица во нашата држава, како што е впрочем и во секоја друга земја, се делат во три групи, и тоа: прво, како општи права; второ, како релативно резервирани права; и трето, како апсолутно резервирани права. Третата група се однесува само на оние граѓански права кои се резервирани само на нашите граѓани, права кои странските физички или правни лица воопшто и под ниту еден услов не можат да ги уживаат кај нас и во нашата Република.

Без намера да се елаборираат и другите поединости на споменатите групи на граѓански права, и за нивното уживање од страна на странските државјани, бидејќи се излегува од рамката на поставениот проблем, ќе се задржиме сосема накратко на условите кои се бараат според Законот за медијација за странските физички лица. Значи, услови кои тие треба да ги исполнат за да можат во нашата Република да бидат во улога на медијатори.

Законот за медијација со примена на принципот на енумерација /со набројување/ нумерус цлаусус, ги уредува и условите за медијатор на странското физичко лице. Условите се, како што следува: прво, да се работи за спор со странски елемент; второ, странското физичко лице да има сертификат, односно да е овластен и во матичната земја да може да биде медијатор; трето, да постои реципроцитетот помеѓу нашата држава и државата во која е тој државјанин; и четврто, да се постигне согласност со странките во спорот. Според, тоа, кога се анализираат горе наведените групи на граѓанските права за лицата со странско државјанство, јасно произлегува дека правото на медијатор во нашата Република за странското физичко лице

Стручен дел

преставува **релативно резервирано право**. Одредбата упатува на заклучок дека без исполнување на кој било од предвидените услови, ова право не може да се ужива и оствари од странските државјани. За посебен коментар нема потреба.

4. Некои дилеми и размислувања за конкретни законски решенија

Како и секој закон, така и Законот за медијација дава можност за конкретна анализа на секоја одредба и секое решение. Во таа анализа можат да се појават и одредени дилеми, по однос на некои од решенијата што ги има Законот. Ова е од проста причина, како што е добро познато, бидејќи нема идеален закон. Со други зборови, ниту една земја нема најсовремен закон. Односите се менуваат и се развиват постојано. На нив и нивниот развиток и промена влијаат голем број причини, општествени фактори и другите околности. Од тие причини, не случајно, и законите се менуваат во вид на нивната измена и дополна. Истиот случај е и со Законот за медијација. Неговата примена и самата практика ќе ги изнесе на површина оние законски решенија за кои ќе има потреба да се прилагодуваат на новонастанатите односи и состојби, кои, сигурни сме дека се разликуваат од односите што постоеле во моментот на неговото донесување.

Во овој осврт ќе се задржеме накратко само на три законски решенија за кои се смета дека *de lege ferenda* треба да претрпат и соодветна измена и дополна. Се разбира, научната мисла и практиката ќе се произнесуваат и за другите законски решенија.

Нашите дилеми се однесуваат на следните законски решенија. Имено, со одредбите на член I став 3, од Законот за медијација, се набројуваат областите, поточно, работите за кои нема да се примени овој Закон. Во таа определба, законодавецот тоа нешто го предвидува и за оние случаи во кои судијата или арбитерот во судската, односно во арбитражна постапка, настојува да го олесни мислењето. Сметаме дека одредбата е конфузна, недоречена и создава можност за потребна оцена и утврдување. Прашањето е како е можно да се утврди дека судијата, односно арбитерот, имал намера во судската постапка „да го олесни мислењето“ и дека за тој случај нема да важи медијацијата. Тоа нешто тешко се утврдува и нема кој да го утврди. Со други зборови, како тоа ќе се утврди. Ова е дотолку повеќе, што судијата и по определбите на ЗПП, и така е овластен на странките да им понуди спогодбено

решавање на спорот. Од тие причини, сметам дека ова одредба треба да се изостави.

Со одредбите на член 27, од Законот за медијација, се дава можност на судот пред кој тече постапката по тужба на конкретна странка, странките да ги упати спорот да го решат по пат на медијација. Првото решение, решението од став први, е добро. Меѓутоа, во ставот втори, се предвидува дека едно такво упатување може да се врши во секоја фаза на постапката. Се разбира, она нешто што е во согласност со странките. Законската дикција „во секоја фаза на постапката“ ја подразбира и фазата кога се решава по редовните или вонредните правни лекови. Сметаме дека ваквото законско решение не е правилно. Истото не е добро. Со доследна примена на ваквото законско решение ќе имаме одолговлекување на постапката. На тој начин се повредуваат и одредбите на ЗПП со кои се санкционира ефикасноста и економичноста на постапката. Ова нешто важи и во оние случаи кога ќе има услови да се утврди судската одлука и спорот да се реши со правосилна одлука на судот. Кога во таа фаза ќе се прекине постапката, предметот се враќа на медијација, а од другата страна, сè уште не е сигурно дека спорот ќе се реши на тој начин и спогодбено. Сметаме дека прекинувањето на постапката во која било фаза претставува и своевидна „девалвација“ на парничната постапка. Се залагаме за решение – упатувањето на медијација и прекинување на постапката пред судот, да може да се предвиди до заклучувањето на главната расправа.

Последната дилема и забелешка се однесува на решението со кое се уредува прашањето на материјалната одговорност на медијаторот. Во прашање е граѓанско-правна одговорност спрема странките во постапката за медијација. Законското решение упатува дека за тоа нешто ќе се применат општите начела за основите на одговорност на причинувањето на штета, според одредбите на Законот за облигационите односи. На мислење сме дека одредбата од член 23, од споменатиот Закон, е опширна. Ова е од следните причини. Со прифаќањето на странките, спорот да се реши преку институтот медијација, помеѓу странките и медијаторот **настанува** еден конкретен граѓанско-правен однос. Тој однос се уредува и регулира со Законот за медијација. Овој однос е **специфичен однос**. Затоа, и за евентуално настанатата штета не треба да се применат општите начела од ЗОО. Овој однос треба посебно да се регулира. Впрочем, како што се регулира одговорноста за причинетата штета во другите области, на соодветен начин треба и оваа одговорност да се уредува.

Специфичноста на односот кој постои кај медијацијата, упатува на потребата и за соодветно регулирање на граѓанско правната одговорност за

Стручен дел

причинетата штета. Таков е случајот за штетата во работните односи и во другите области. Таквите правила треба да се применат *mutatis mutandis* и во постапката за медијација, која се регулира со одредбите на споменатиот закон.

Стамен Филипов
Дипл. правник

ПОВРАТНО ДЕЈСТВО НА ЗАКОНИТЕ И ДРУГИТЕ ПРОПИСИ

Прашањата врзани за временското важење на правните норми, се од посебен значај за остварување на принципот на уставност и законитост. Кога ќе се појде од тоа дека односите во општеството се разрешуваат врз основа на закон и други прописи и кога се знае дека сите овие акти се менуваат и дополнуваат спрема општествените потреби и согласно на општествениот развој, се поставува прашањето може ли една правна норма да се применува пред нејзиното влегување во сила, а ако може, во кои случаи односно под кои услови тоа може да се стори. Поради значењето на ова прашање за правната сигурност на граѓаните, за нивните права и обврски, тоа најчесто се решава со основниот закон на земјата - со Уставот. Не е поинаку постапено ниту во нашата земја. Со одредбата на член 52, став 4, од Уставот на Република Македонија е определено дека законите и другите прописи не можат да имаат повратно дејство, освен по исклучок, во случаи кога тоа е поповолно за граѓаните. Наведената уставна одредба е основа и за решението содржано во членот 3 од Кривичниот законик, кој подоцна ќе биде цитиран.

Уставот на Република Македонија (член 52, став 3), исто така, определува дека законите влегуваат во сила најрано осмиот ден од денот на објавувањето, а по исклучок, што го утврдува Собранието, со денот на објавувањето. Влегувањето во сила на законите по истекот на определено време по нивното објавување (осум дена), има за цел граѓаните да се запознаат со содржината на законот и да преземат мерки и активности од подготвителен карактер за прилагодување со законот. Исклучокот, пак, законот да влезе во сила со денот на објавувањето, има свое оправдување во посебната итноста на уредувањето на односите на нов или поинаков начин, што треба да го утврди Собранието на Република Македонија во законот при неговото донесување.

Стручен дел

Под објавување на Законот треба да се разбере печатење на неговиот текст во „Службен весник на Република Македонија“, кој е наменет за известување на јавноста за донесените правни норми.

Влегувањето во сила на законите и другите прописи, секогаш мора да претходи на објавувањето. Така што, законите и другите прописи се објавуваат пред да влезат во сила, во „Службен весник на Република Македонија“, најдоцна во рок од седум дена од денот на нивното донесување (член 52, став 1 и 2 од Уставот).

Влегувањето во сила е момент кога Законот и другиот пропис важи во правниот поредок и пред тоа не може да биде применуван. Законите и другите прописи може да се применуваат само за настани кои се случиле по нивното влегување во сила, а не и за настани што се случиле пред нивното влегување во сила. Еден од основните правни принципи, во поглед на важењето на правните норми, поаѓа од тоа дека нормата не може да важи пред да влезе во сила, бидејќи кога би се поставила работата поинаку, би постоела неизвесност во поглед на полноважноста на стекнатите права, исполнување на обврските, дозволеност на одредени однесувања и утврдување на одредени односи. А, тоа би довело до правна несигурност и различни пореметувања во општеството. Поради тоа, како неоспорен принцип се смета забраната на повратното или ретроактивното дејство на правните норми.

Забраната на повратното дејство на законите значи забрана на примена на законите во правните ситуации и односи што настанале пред нивното влегување во сила. Позитивно определено, законите дејствуваат само врз новите правни ситуации и односи, односно само на оние ситуации и односи што настануваат по нивното влегување во сила. Или, со други зборови кажано, забраната на повратното дејство на законите значи дека според новиот закон не можат да се решаваат веќе решените и свршени предмети, со оглед на принципот на почитување на правосилните и конечни судски и други поединечни акти. Оваа уставна забрана важи и за сите други прописи, а не само за законите. Забраната на повратното дејство на законите и другите прописи е демократски принцип, бидејќи ја зацврстува правната сигурност на граѓаните.

Основна цел на забраната на правното дејство на правните норми е да се исклучи укинувањето или ограничувањето на оние права кои биле законито стекнати пред донесувањето на новата норма и да се избегнат пореметувањата, кои со тоа би можеле да настанат. Ако, на пример, во даночното законодавство, се зголеми даночната стапка, законот не може да

има повратно дејство, бидејќи доаѓа до повреда на правото, но ако даночната стапка се намали, законот може да има повратно дејство.

Со повратното дејство можат да бидат опфатени само поедини одредби на законот или другиот пропис кои определуваат повратно дејство, така што законот или другиот пропис во целина, никогаш не може да има повратно дејство. Меѓутоа, законите и другите прописи можат да имаат и повратно дејство, но само како исклучок и под услов тие да бидат поповолни за граѓаните.

Со други зборови, Уставот на Република Македонија, повратното дејство на законите и другите прописи го врзува само за случаите што се поволни за граѓаните, а не и за случаите што можат да ја нарушат нивната правна сигурност и слобода. На пример, законите со кои се пропишуваат казниви дела и санкции за тие дела, можат да имаат повратно дејство само ако се поблаги за извршителот на тоа дело.

Така, според член 3 од Кривичниот законик, врз сторителот на кривичното дело се применува законот што важел во времето на извршувањето на кривичното дело. Ако по извршувањето на кривичното дело е изменет законот, еднаш или повеќе пати, ќе се примени законот што е поблаг за сторителот. Ако со овој Законик е пропишана нова алтернативна мерка, мерка на безбедност или воспитна мерка, таа може да се изрече само ако одговара на некоја порано пропишана мерка и ако не е понеповолна за сторителот. Според тоа, основно правило е дека Кривичниот законик нема ретроактивно дејство, а единствен исклучок од ова правило постои само во случај кога законот е поблаг за сторителот. Во тој случај, ретроактивната примена на Законикот е задолжителна.

Уставот на Република Македонија го проширува повратното дејство на законите и на другите прописи, не само во кривичните области, туку и во другите области, ако се поповолни за граѓаните од постарите закони или другите прописи. Така, од оваа поволност не се иземени и морални и материјални права, кои се оценуваат во светлината на новите односи засновани врз новиот уставен поредок на Република Македонија. Тоа е случајот со моралните (покрај законските и судските рехабилитации), по осудените од минатиот режим и систем, враќањето на национализираните и одземени имоти во услови на ограничена сопственост на станови, станбени згради и земјоделско и шумско приватно земјиште.

Нашата уставно судска практика изобилува со примери за повратно дејство на законите и другите прописи. Но, јас би се задржал само на еден таков пример. Имено, Уставниот суд на Република Македонија, по моја иницијатива, со Одлука, У.бр.154/2001 од 16 јануари 2002 година („Службен

Стручен дел

весник на Република Македонија” број 7/2002), го укина член 5 во делот: „а ќе се применува од 1 јули 2001 година” од Законот за изменување и дополнување на Законот за вработување и осигурување во случај на невработеност („Службен весник на Република Македонија” број 50/2001).

При тоа, Уставниот суд утврдил дека иако во конкретниот случај формално-правно е запазен принципот за објавување на законите пред нивното влегување во сила, сепак, со самото предвидување дека овој закон ќе се применува од 1 јули 2001 година, а истиот е објавен на 2 јули 2001 година (поради што и се оспорува неговата уставност), е создадена правна ситуација, односно можност, истиот да се применува и наназад, пред неговото објавување, односно влегување во сила, што, од друга страна, значи дека овој закон има и повратно дејство.

Имајќи го предвид ставот 4 на член 52 од Уставот, според кој законите само по исклучок, и тоа во случаите кога тоа е поповолно за граѓаните, можат да имаат повратно дејство, како и содржината на Законот во целина. Уставниот суд утврдил дека новите парични казни што се предвидени за прекршоците, утврдени со овој Закон, се повисоки и како такви понеповолни од претходните за субјектите (работодавците и одговорното лице во Заводот за вработување) на кои се однесуваат казнените одредби.

Поради тоа, Уставниот суд оценил дека членот 5 во делот „а ќе се применува од 1 јули 2001 година” од Законот не е во согласност со начелото за забрана на повратното дејство на законите, утврдено во член 52, став 4 од Уставот на Република Македонија.

Оваа Одлука на Уставниот суд на Република Македонија е обработена и во книгата на Еми Велкова, Анн Сеидман, Роберт Б. Сеидман, Налин Абеусекере: ВОДИЧ ЗА ПИШУВАЊЕ ЗАКОНИ: (домашна и странска практика), Скопје: „Дата Понс”, 2003, стр. 9, како пример, на лошо изготвен закон.

Користена литература:

1. Устав на Република Македонија;
2. Кривичен законик;
3. Ѓорѓи Ј. Цаца: „Слободите и правата на човекот и граѓанинот во Република Македонија” - „Студенски збор”- Скопје, 1995, стр. 105-106;
4. Светомир Шкарик: „Споредбено и македонско уставно право”, „Матица македонска” Скопје, 2004, стр. 324, 335-336.

Златко Ангелкоски
Адвокат

**ЗНАЧЕЊЕТО НА РЕВИЗИЈАТА ЗА
ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ЕДИНСТВЕНА
ПРИМЕНА НА ЗАКОНОТ И
ИЗЕДНАЧУВАЊЕ НА
СУДСКАТА ПРАКТИКА**

Во парничната постапка, чии правила се уредени со Законот за парничната постапка („Сл.весник на Република Македонија“ бр.79 од 21.9.2005 год.), судот расправа и одлучува за основните права и обврски на човекот и граѓанинот во споровите од личните и семејните односи, од работните односи, како и од имотните и другите граѓанско правни односи на физичките и правните лица, освен ако за некои од наведените спорови со посебен закон не е предвидено за нив судот да одлучува според правилата на некоја друга постапка. Судот одлучува во границите на барањата што се ставени во постапката, со кои странките можат слободно да располагаат, но судот нема да ги уважи оние располагања кои се во спротивност со присилните прописи, во спротивност со одредбите од меѓународните договори, ратификувани во согласност со Уставот на Република Македонија и во спротивност со моралот. Кои факти ќе ги земе како докажани при одлучувањето, одлучува судот по свое убедување, врз основа на совесна и грижлива оценка на секој доказ посебно и на сите докази заедно, како и врз основа на резултатите од целокупната постапка. Судот е должен да настојува постапката да се спроведе без одолжување, во разумен рок, со што помалку трошоци и да ја оневозможи секоја злоупотреба на правата што на странките им припаѓаат во постапката. Од горното произлегува дека целта на правораздавањето во парничната постапка се постигнува само со истовремено присуство на сите три, подеднакво значајни апсекти: правилна примена на одредбите на парничната постапка, правилно и целосно утврдување на фактичката состојба и правилна примена на материјалното право. Во таа смисла, редовните и вонредните правни лекови, утврдени во Законот за парничната постапка, претставуваат правни институти кои треба да овозможат, парничната постапката да заврши со донесување на одлука,

Стручен дел

која ќе ги содржи во себе сите три горе наведени квалитети. И покрај тоа што не е можно правилната примена на одредбите од парничната постапка и правилната примена на материјалното право, механички да се издвојат од потребата за правилно и целосно утврдување на фактичката состојба, овде ќе се осврнам само на првите два аспекта на парничната постапка, нивното значење и особено за функцијата и улогата на Врховниот суд на Република Македонија, преку постапувањето по вонредниот правен лек - Ревизија, во нивното обезбедување.

Владеењето на правото преставува една од темелните вредности на уставниот поредок на Република Македонија. Според Уставот, граѓаните пред Уставот и законите се еднакви. Се гарантира правото на жалба против поединечните правни акти, донесени во постапка во прв степен пред суд. Законите мораат да бидат во согласност со Уставот, а сите други прописи со Уставот и со закон. Секој е должен да ги почитува Уставот и законите. Според чл.101 од Уставот на Република Македонија, Врховниот суд на Република Македонија е највисок суд во Републиката и го обезбедува единството во примената на законите од страна на судовите. Во Законот за судовите („Сл. весник на Република Македонија“ бр.58 од 11.5.2006 год.), е определено дека судовите, како вршители на судската власт, се самостојни и независни државни органи, кои судат и своите одлуки ги засноваат врз основа на Уставот, законите и меѓународните договори, ратификувани во согласност со Уставот. Цели и функции на судската власт се: непристрасно применување на правото, независно од положбата и својството на странките; заштита, почитување и унапредување на човековите права и основни слободи, обезбедување еднаквост, рамноправност, недискриминација по која било основа и обезбедување правна сигурност врз основа на владеење на правото. Натаму, секој има право на еднаков пристап пред судот во заштитата на неговите права и правно заснованите интереси. Никому не може да му биде ограничен пристапот пред судовите во заштитата на основните права и слободи, поради недостиг на материјални средства. Едно од начелата на постапката пред судот е и законитоста. Судот од повисок степен може да бара од судот од понизок степен од своето подрачје, податоци во врска со примената на законите, следењето и изедначувањето на судската практика. Врховниот суд на Република Македонија ја врши судската власт на целата територија на Републиката. Тој е надлежен да решава по вонредни правни лекови против правосилните одлуки на судовите и одлуките на своите совети, кога тоа е определено со закон, а на општа седница утврдува начелни ставови и начелни правни мислења по прашања од значење за обезбедување на единство во примената на законите од страна на судовите.

Во Законот за парничната постапка, вонредните правни лекови се регулирани во дел втори, Б, глава дваесет и петта, во членовите од 372 заклучно до чл.403. При тоа, утврдени се два вонредни правни лека: Ревизија и Повторување на постапка, до кое може да дојде и по повод конечна пресуда на Европскиот суд за човекови права во Стразбур. Вонредните правни лекови, како правни институти во парничната постапка, се применуваат по правосилното завршување на редовната постапка и со нив се напаѓа одлуката(пресуда или решение), со која постапката правосилно е завршена. Во чл.372 од ЗПП, е утврдено дека против правосилна пресуда донесена во втор степен, странките можат да изјават ревизија, во рок од 30 дена од денот на доставувањето на препис на пресудата. Според ст.2, ревизија може да се изјави против второстепена пресуда, ако вредноста на предметот на спорот, на побиваниот дел на пресудата, надминува 500.000 ден. Во ст.3 се определени видовите спорови во кои, како исклучоци, без оглед на вредноста на спорот, ревизија секогаш е дозволена. Посебно значење има ст.4, според кој, ревизија по исклучок е дозволена и против второстепена пресуда против која не може да се изјави ревизија според ст.2 од овој член, ако второстепениот суд во изреката на пресудата што ја донел, тоа го дозволил. Второстепениот суд може така да одлучи, ако оцени дека одлуката во спорот зависи од решавањето на некое материјално, правно или процесно-правно прашање, важно за обезбедување единствена примена на законот и изедначување на судската практика. Во образложението на пресудата, второстепениот суд е должен да наведе заради кое правно прашање ја дозволил ревизијата и да ги наведе причините поради кои смета дека ова е важно за обезбедување на единствена примена на законот и изедначување на судската практика. Одредбите од ст.2 и 4 на овој член, не се применуваат во оние спорови, за кои со овој или со друг закон изрично е одредено дека за нив ревизија не е дозволена. За ревизијата одлучува Врховниот суд на Република Македонија. Ревизија може да се изјави поради: суштествена повреда на одредбите на парничната постапка од чл.343 ст.2, освен наведените исклучоци; суштествена повреда на одредбите на парничната постапка од чл.343 ст.1 на овој закон, што е сторена во постапка пред втостепениот суд и погрешна примена на материјалното право. Ревизија не може да се изјави поради погрешно или нецелосно утврдена фактичка состојба. Ревизискиот суд ја испитува побиваната пресуда, само во оној дел во кој таа се побива со ревизијата и во границите на причините кои се точно наведени во ревизијата. Судот, на кого предметот му е вратен на повторно судење, е врзан за тој предмет со правното сфаќање врз основа на кое се заснова решението на ревизискиот суд со кое е укината побиваната

Стручен дел

второстепена пресуда, односно со која се укирати второстепената и првостепената пресуда. Ако ревизискиот суд утврди дека материјалното право е погрешно применето, со пресуда ќе ја усвои ревизијата и ќе ја преиначи побиваната пресуда, или ако поради погрешната примена на материјалното право, фактичката состојба нецелосно е утврдена и поради тоа нема услови за преиначување на побиваната пресуда, со решение ќе ја усвои ревизијата, ќе ја укине во целост или делумно пресудата на првостепениот и второстепениот суд или само пресудата на второстепениот суд и предметот ќе му го врати на повторно судење на првостепениот, односно второстепениот суд.

Во поранешниот Закон за парничната постапка („Сл. весник на Република Македонија“ бр.33 од 11.7.1998 год.), постоеше и вонредниот правен лек - Барање за заштитата на законитоста (чл.387 до чл.394), со кој против правосилна првостепена или второстепена судска одлука, јавниот обвинител, пред Врховниот суд на Република Македонија, можеше да покрене барање за заштита на законитоста во рок од три месеци, поради суштествени повреди на одредбите на парничната постапка од чл. 340, ст. 1 и 2 на овој закон, освен наведените исклучоци и поради погрешна примена на материјалното право. При тоа немаше никакво ограничување во примената на овој правен лек во однос на определен вид на спорови или по однос на вредноста на предметот на спорот.

Со оглед на огромното значење на владеењето на правото, еднаквоста на граѓаните пред законот и обезбедувањето правна сигурност, врз база на единството во примената на законите од страна на судовите, т.е. изедначувањето на судската практика, прашање е дали во доволна мера е овозможена улогата и активноста на Врховниот суд на Република Македонија во остварувањето на овие принципи, во парничната постапка, само преку вонредниот правен лек - ревизија, а особено дали одредбата од чл.372 ст.4 од ЗПП, суштински ја подобрува состојбата во тој поглед. Имено, постојат објективни околности, кои ја намалуваат ефикасноста на оваа одредба, со што таа реално не може да го даде посакуваниот ефект. Пред се, можноста, второстепениот суд да дозволи изјавување на ревизија против својата одлука, против која не може да се изјави ревизија според ст.2 од чл.372, не е предвидена во споровите за кои со овој или со друг закон, изречно е одредено дека за нив ревизија не е дозволена. Натаму, со ваквата одредба се воведува елемент на субјективизам во парничната постапка, а со тоа автоматски, правна несигурност, бидејќи не се утврдуваат прецизно, условите под кои таа се применува, туку се остава на второстепениот суд да оцени, дали треба или не треба да дозволи ревизија против своја одлука. Судот не

може да определува услови за примена на некоја законска одредба, туку единствено може да цени дали се исполнети законски предвидените услови, за примена на одредбата. Одлуката на судот, дали определено материјално-правно или процесно-правно прашање е важно за обезбедување на единствена примена на законот и изедначување на судската практика, е крајно субјективна. Може да се очекува дека второстепениот суд, при оценката дали постојат услови за примена на оваа одредба, ќе пристапува субјективистички, зашто самото дозволување на таа можност од страна на судот, би можело да се протолкува и како негова несигурност, резервираност и неубеденост во законитоста и основаноста на својата одлука за некое материјално-правно или процесно-правно прашање. Тој „сигнал“ многу лесно ќе го разберат странките. Незадоволната странка од одлуката, со право може да помисли дека врз нејзините права и правни интереси не е правилно применет материјалниот закон, дека е обесправена. Од странките не може да се очекува да прифатат една судска одлука како законита, ако самиот суд кој ја донел одлуката, покажува несигурност, со дозволувањето можност за нејзината законитост да одлучува Врховниот суд, каков било да е изговорот. Ако второстепениот суд е категоричен и сигурен во законитоста на својата одлука, зашто, кога не мора, се согласува одлуката да ја преиспита Врховниот суд. Впрочем, судската функција токму и се состои во тоа да се донесуваат одлуки, да се применува материјалниот закон врз конкретните случаи, независно и самостојно. Што ако ревизија против второстепената одлука не биде изјавена и дали тоа е соодветниот начин за решавање на реалниот проблем на обезбедување на единствена примена на законот и изедначување на судската практика? Оваа состојба треба да се реши со изнаоѓање вистинската мера, во урамнотежување на интересот за ефикасност и економичност на судската постапка, кој е личен интерес на странките, но и поширок интерес, и интересот за владеење на правото, единствената примена на законите на целата територија на Републиката, правната сигурност и еднаквоста на граѓаните пред законите. Ова особено е затоа што општеството се наоѓа во динамичен процес на промени во сите области на општествениот живот, особено во правната регулатива, што предизвикува постоење на правни празнини и прописи кои не одговараат на новите состојби и односи. При тоа не треба да се нанесе штета на ниеден од овие интереси, туку тие да се постават во нивна рамнотежа, во дадените конкретни околности, бидејќи тие реално се наоѓаат во меѓусебна зависност и не можат да постојат едно без друго, ниту едното на штета на другото. Врховниот суд ќе биде оневозможен да ја остварува својата уставна и законска улога на највисок и најодговорен суд за изедначеност на судската

Стручен дел

практика и единствената примена на законите, ако можноста за негова интервенција се ограничува на сразмерно мал број на судски предмети. Можно решение е измена на чл.372 ст.2 од ЗПП, така што вонредниот правен лек - ревизија, да може да се изјави против второстепената пресуда, ако вредноста на предметот на спорот, на побиваниот дел на пресудата надминува 60.000 ден., т.е. ревизија да не биде дозволена само во споровите од мала вредност, со задржување на сите останати ограничувања на можноста за изјавување на ревизија. Со тоа ќе се постигнат повеќе цели: ќе се отстрани субјективизмот од парничната постапка, кој предизвикува правна несигурност, постапката ќе се ослободи од една одредба која ги става во подредена и противречна позиција второстепените судови, Врховниот суд ќе може поефикасно да ја остварува својата функција во парничната постапка, т.е. преку обезбедување правилна примена на одредбите на парничната постапка и правилна примена на материјалното право, да го обезбедува единството во примената на законите од страна на судовите.

Никола Прелиќ
Адвокат од Скопје

ТРОШОЦИ ЗА ОДГОВОР НА ЖАЛБА

Одговорот на жалба како правен институт е законски регулиран во Законот за парничната постапка, а врз база на едно од основните начела во граѓанската постапка, а тоа е начелото на КОНТРАДИКТОРНОСТ на постапката, или популарно наречено според римското право AUDIATOR ET ALTERA PARS, што во слободен превод би значело да не се донесува одлука додека не биде сослушана и другата страна во постапката по максимата СЕКОЈ МЕДАЛ ИМА ДВЕ СТРАНИ.

Поводот да се истапи со овој труд се две пресуди на Апелациониот суд-Скопје, со кои на странките кои успеале во спорот, од страна на Апелациониот суд не им се признаени трошоци, за одговорот на жалба, а што се гледа од следните факти:

Со пресуда на Основниот суд Скопје II П.бр.2004/02 год. од 22.4.03 год. беше уважено тужбеното барање, но на пресудата тужениот поднел жалба. Бидејќи по жалбата пресудата се напаѓаше по сите основи по чл. 339 од ЗПП, а со цел да се укаже на неоснованоста на жалбените наводи, и со тоа да се створи една рамнотежа на силите, како и со цел да се зајакне обжалената пресуда, тужителката и нејзиниот полномошник, оценија дека е нужно и во интерес на постапката, да се поднесе одговор на жалбата, што беше и сторено, и со одговорот се побараа и трошоци.

Со одговорот на жалбата, а бидејќи се работеше за сопственички спор, во детали и аргументирано, беше дадено образложение по сите жалбени наводи, а пак со цел да се укаже на нивната неоснованост, а со тоа да се оцени работата на второстепениот суд.

По жалбата, Апелациониот суд - Скопје, донесе пресуда под Гж.бр.5382/03 год. од 18.10.03 год., со која жалбата ја има одбиено, а првостепената пресуда ја има потврдено.

Стручен дел

Во образложението на пресудата на Апелациониот суд барањето за надомест на трошоци за одговорот на жалбата, го има одбиено, или поточно, според образложението, Апелациониот суд не нашол дека наводите во одговорот на жалбата не придонесувале за поинакво одлучување, со оглед дека истите биле истакнати и во првостепената постапка.

Основниот суд Скопје I со пресуда ПСС.бр.726/02 год. од 20.9.04 год. исто така го има уважено тужбеното барање. Тужениот на пресудата вложи опширна жалба, исто така по сите основи, па со оглед дека се работеше за голема вредност на спорот, тужителот и неговиот полномошник, оценија дека, исто така, треба да се реагира на жалбата со цел да кај првостепениот суд не се создаде сомнение по однос на утврдената фактичка состојба, од страна на првостепениот суд.

За таа цел, иако се работеше за висока судска такса, се поднесе одговор на жалбата, и пак повторно со цел да се аргументирано укаже на неоснованоста на изнесените жалбени наводи, и со тоа да се створи една рамнотежа на силите, и јасно да, со одговорот, се допринесе да се зајакне првостепената пресуда, и да се потврди.

Апелациониот суд со пресуда АСЖ.бр.1756/04 год. од 2.12.04 год. жалбата ја има одбиено како неоснована, а обжалената пресуда ја потврди, но за трошоците за одговорот на жалбата не се произнесе, што на некој начин укажува дека Апелациониот суд - Скопје, при потврдувањето на пресудите, или не ги гледа одговорите воопшто, или пак се држи до завземениот став да не се досудуваат трошоци за одговорот на жалба.

Тужителот преку својот полномошник, со посебен поднесок побара дополнително Апелациониот суд да одлучи за трошоците за одговорот за жалбата. По предлогот на тужителот, Апелациониот суд - Скопје со решение АСЖ.бр. 1756/04 од 22.2.05 год. го одби барањето како неосновано, со образложение да со дадениот одговор на жалбата, со ништо не се придонесувало за поинакво одлучување по предметот.

Со погоре изнесениот став на Апелациониот суд - Скопје, за одбивање да се досудуваат трошоци, поподнесените одговори, на жалба, очигледно се негира институтот - одговор на жалба, кој со закон е предвиден и како таков и нормиран. Од разговорот со судиите на Апелациониот суд, се дознава дека ставот на судот е дека за одговорите за жалба, трошоци, не се досудуваат.

Дека завземениот став е погрешен, произлегува од следната законска регулатива. Одговорот на жалба, како правно средство е нормиран во чл. 345, ст. 1 од ЗПП, според кој примерок од навремена целосна, и дозволена жалба, првостепениот суд, ќе достави до спротивната странка која може во рок од 8 дена од приемот да поднесе до тој суд одговор на жалбата. Во чл.

144 од ЗПП, е регулирано дека при одлучувањето кои трошоци ќе и се надоместат на странката, судот ќе ги земе предвид само оние трошоци што биле потребни заради водење на парницата. За тоа кои трошоци биле потребни, како и за висината на трошоците, одлучува судот, оценувајќи ги грижливо сите околности.

Во став од истиот чл. е пропишано дека ако е пропишана тарифа за награда на адвокати, или за други трошоци, овие трошоци ќе се одмерат според тарифата.

На крајот, според чл. 155, ст. 1 од истиот процесен Закон, децидно е наведено дека кога судот ќе го отфрли или одбие правниот лек, ќе одлучи и за трошоците настанати во постапката по повод овој правен лек.

Ставот на Апелациониот суд се сведува на прашањето дали сторените трошоци со одговорот на жалбата, биле нужни односно потребни. Ако вака се постави прашањето, сето тоа би се свело на фактичко прашање, за кое по правило не се завзема став, туку се одлучува од случај до случај, во зависност од фактографијата по предметот, и посебно, дали со одговорот на жалбата само се парафразира првостепената пресуда, или пак аргументирано се напаѓаат и изнесените жалбени наводи.

Со оглед дека ставот на Апелациониот суд е категоричен да не се досудуваат трошоци за одговор на жалбата, би го изнел и следното: Апелациониот суд - Скопје, но тоа важи и за кој било друг суд, едноставно не може да се постави над Законот и да не ги почитува законските одредби, кои се однесуваат за трошоците поднесени по повод дадениот одговор на жалбата.

Во секој случај, даденото образложение од Апелациониот суд за недосудување на трошоци, за одговорот на жалбата не е издржан. Така, од Решението на Апелациониот суд - Скопје ГЖ.5382/03 се гледа дека овој суд одбивајќи го барањето за трошоци за одговор на жалбата, навел, цитирам: „Во одговорот на жалбата не се истакнати наводи, кои не биле истакнати во текот на првостепената постапка“.

Ваквото образложение е навистина чудно и неиздржано, од причини што со одговорот се побиваат жалбените наводи, а сè со цел да по повод жалбените наводи не се створи заблуда и сомнение кај второстепениот суд за тоа дали се створени суштествени повреди, или пак се доведе под сомнение за утврдената фактичка состојба, како и за правилната потреба на материјалното право.

Во Решението на Апелациониот суд - Скопје АСЖ. бр. 1756/04 год., судот однапред ги прејудиира работите со наводот, дека трошоците за

Стручен дел

одговорот на жалбата не биле потребни бидејќи со дадениот одговор, со ништо не се придонесувало за поинакво одлучување.

Во колку ставот на Апелациониот суд не се измени, во тој случај би требало да се поднесе Иницијатива дека од Законот за парничната постапка, **СЕ БРИШАТ ОДРЕДБИТЕ КОИ СЕ ОДНЕСУВААТ ЗА ОДГОВОРОТ НА ЖАЛБА.**

Одговорите на жалби имаат свое место во правниот систем од причини што странката кога ќе успее во спорот по сите перипетии кои со тоа одат, а посебно со долгото чекање на пресудата, сакала или не, кога има желба, и покрај високите судски такси, договорот за жалба, таков се поднесува, а повторно со цел, донесената пресуда да опстане, како и со тоа да се види дека тој што успеал во спорот, не ги прифаќа жалбените наводи, и јасно истите ги напаѓа како неосновани, а со тоа се гледа дека трошоците за одговорот за жалба биле и потребни и нужни за водење на постапката.

Во колку се остави на Апелациониот суд одговорите на жалба да ги третира како фактичко прашање, во смисол истите да биле потребни, и нужни за водење на постапката, однапред се знае дека ќе се оди на линија на помал отпор, а тоа е да се одбиваат барањата за трошоците за доставените одговори на жалба, со оглед дека со тоа се одбегнува да се даде оценка и образложение во колку судот прифати да ги досуди трошоците.

За конкретниве случаи што се наведени во овој труд, дадените договори на жалбите, биле и нужни и потребни, истите биле и темелно аргументирани и образложени, додека создадените образложенија за одбивање на трошоците, слободно може да се каже дека одговорите на жалби не биле опсервирани, и разгледувани, со оглед на веќе завземениот став на Апелациониот суд - Скопје, дека и без одговор на жалбите, пресудите би се потврдиле.

Авторот на овој текст за завземениот став на Апелациониот суд Скопје, да не досудуваат трошоци за одговор на жалба, има поднесено и иницијатива до Врховниот суд на Република Македонија, за утврдување на начелно правно мислење или начелен правен став, во согласност со чл. 35 од Законот за судовите, од причини што очигледно е дека Апелациониот суд Скопје, прашањето за досудување на трошоци за одговорите на жалба не го третира ни како фактичко прашање, туку поаѓа по линија дека во колку пресудата се потврдува, такви трошоци да не се досудуваат, а тоа значи дека остануваат при ставот што го има завземено.

Дека завземениот став на Апелациониот суд - Скопје, за недосудување на трошоци за одговор на жалби, не е цврст, се гледа и од фактот што и самите судии на овој суд се согласни да по ова прашање се произнесе Врховниот суд со правно мислење или со заземање на начелен став.

М-р Атанас Козарев
Дипл. правник

РАСПОРЕДУВАЊЕ НА РАБОТНИЦИ

1. Вовед

Република Македонија, на патот кон остварување на своите евроатлантски аспирации, изврши значајни промени во законодавната сфера. Овие коренити промени, во основа, имаа за цел усогласување и хармонизација на домашното законодавство со европското право. На тој начин, овие промени беа вовед во зголемување на ефикасноста на судството, неговата ажурност, „побрзо и поефикасно постапување во споровите од личните, семејните, работните, имотните и другите граѓанско-правни односи помеѓу правните субјекти, со што се создава поголема правна сигурност во оваа сфера”.¹³ Во тој контекст значајни промени се извршија и во поглед на институтот „распоредување на работник” и тоа во два круцијални законски текстови: Законот за работните односи од 2005 година и Законот за парнична постапка од 2005 година.

Оттука и неопходноста да се посвети внимание на овој важен институт од областа на работните односи и тоа на теоретско и емпириско ниво (преку анализа на случаи од судската практика), со цел да се согледаат последиците од новите законски решенија и ефектот од истите.

2. Распоредувањето на работник - важен институт во трудовото право

Трудовото право опфаќа голем број на правни норми со кои се уредуваат широк круг на прашања од областа на работните односи. Системот

¹³„Закон за парничната постапка”, Министерство за правда на РМ, Скопје, февруари, 2006 година.

Стручен дел

на трудовото право е сочинет од институти и има свое теоретско и практично значење. Значењето на трудовото право произлегува од неговите функции: заштитната и економската (производствената), кои посебно доаѓаат до израз при имплементирањето на неговите норми во практиката.

Важноста на институтот - распоредување на работник за трудовото право, е детерминирана од природата на работниот однос, општествената позиција на човекот и методот на регулирање на трудово-правните односи. Овој метод има свои специфичности и се карактеризира со три елементи:

- а) начинот на утврдување на правата и обврските на страните во трудово-правниот однос;
- б) степенот на слобода на страните да ги определуваат правата и обврските од трудово-правниот однос или да влијаат врз нив и
- в) судската положба која ја заземаат страните на трудово-правниот однос една спрема друга.¹⁴

Според теоријата на трудовото право, работникот заснова работен однос и стапува на работа на она место кое е утврдено во договорот за работа. Меѓутоа, во текот на работниот процес, работникот може да биде распореден од тоа работно место на друго, кое е предвидено во актот за систематизација и кое одговара на степенот на неговата стручна подготовка, како и во процедура содржана во законот и колективните договори. Значи, уште со стапувањето во работен однос се врши и **прво распоредување на работникот** и тоа мора да се однесува на она работно место кое е определено во поединечниот акт, потпишан од овластено лице - работодавач. Распоредувањето на работниците е присутно во работниот век на секој вработен и овозможува да се согледа професионалното движење низ службата, кариерата, да се утврди напредувањето на истите, да дојдат до израз позитивните резултати од нивното работење, но и нивно распоредување поради причини кои значат незадоволителни резултати во работењето.

Според **проф. Г,зиме Старова**, „распоредувањето на работник е еден од поимите што се употребува при одредувањето на работното место на кое работникот работи. Овој поим во себе го опфаќа не само првото определување на работникот на работното место, туку и неговото менување, преместувањето од едно на друго работно место. Со еден збор, тоа е поим со кој се определува движењето на работникот во текот на работата, а, од друга страна, со тоа се овозможува и подобра искористеност на неговиот труд“.

Љубинка Муратовска - Маркова, истакнува дека „распоредувањето на работниците како значаен, потребен и специфичен институт во

¹⁴ В. Мрџков, „Трудово право“, Обща част, 4 издание, Алби, Софија, 2004 година, стр. 32.

трудоово право, претставува правна можност работникот за време на траењето на работниот однос кај работодавецот да врши други работи и работни задачи, освен оние за кои го засновал работниот однос, меѓутоа под услови и на начин утврдени во Законот за работните односи, колективните договори и договорот за работа”.¹⁵

Примената на институтот распоредување на работник е поврзана со самото одвивање на процесот на работа кај работодавачот, а има за последица од една страна, зголемување на ефикасноста на работењето и висината на добивката за работодавачот, и од друга страна, остварување на плата за работникот кој е вклучен во процесот на работењето.

Постојат повеќе видови на распоредување¹⁶:

- според критериумот време: трајно и времено;
- според критериумот место: во седиштето на работодавецот, надвор од седиштето на работодавецот и во домот на работникот;
- според критериумот причини за распоредување: виша сила, елементарни непогоди и други непогоди, поради потреба на процесот на работењето, поради примена на заштитна мерка и судска одлука, поради здравствени причини, поради истек на времето за кое работникот бил избран, поради укинување на работното место, поради неспособност за извршување на работите и работните задачи и друго;
- според критериумот степенот на стручната подготовка: распоредување на работно место за кое е предвидено ист степен на стручна подготовка што ја има работникот и распоредување за кое се бара понизок степен на стручна подготовка од онаа што ја има работникот;
- според критериумот волја на работникот: според волјата на работникот и без волја на работникот.

Во практиката најчесто распоредувањето се врши трајно, но поради оправдани причини, поврзани со процесот на работата, работникот се распоредува на работно место кое одговара на неговиот степен на стручна подготовка.

Поаѓајќи од овие, за нас целосно прифатливи дефиниции за институтот - распоредување на работник, можеме со сигурност да ја идентификуваме големата важност која му ја придава трудовото право на овој институт кој по својата природа е директно поврзан со работниот однос. Имено, трудовото право му посветува големо внимание на сите поделни

¹⁵ Љубинка Муратовска - Маркова, „Распоредување на работниците“, Семинарски материјал, Агенција Академик, Скопје, 1999 година, стр. 53.

¹⁶ Ибид, стр. 54 и 55.

Стручен дел

аспекти на овој институт, како што се: условите за распоредување, надлежен за донесување на одлуката за распоредување, распоредување од едно на друго работно место, критериумите и остварувањето на судската заштита во случаи на злоупотреба на овој институт од страна на работодавачот. При тоа, нормите на трудовото право во најголем дел се во тесна врска со законските норми, содржани во Законот за работните односи.

3. Распоредување на работник според позитивните прописи во Република Македонија

Постојниот закон за работните односи не содржи начелни одредби кои би создале правна рамка за можност работникот да биде распореден после првото засновање на работен однос, утврдено во самиот договор за вработување. Распоредувањето на работници кај нас може да се изврши само во согласност и врз основа на одредбите од колективните договори. Со ваквата правна ситуација се поставува прашањето дали со ваквото решение законодавецот не ја доведува во прашање одредбата од член 32 став 5 од Уставот на Република Македонија, според која, **остварувањето на правата на вработените и нивната положба се уредуваат со закон и колективни договори?**

Имено, пред донесувањето на Законот за работните односи од 2005 година, постоеја конкретни законски одредби за распоредувањето на работниците, кои беа содржани во член 27, 28 и 29 од тогашниот Закон за работните односи¹⁷. Овие законски одредби предвидуваа дека „во случаи утврдени со колективен договор, работникот може да биде распореден на секое работно место кое одговара на неговиот степен на стручна подготовка“. Станува збор за начелна одредба, според која условите и причините за распоредување на работници беа пропишани исклучиво во колективните договори, а во законот е содржана самата правна можност за реализација на едно конкретно распоредување на работник. Во тој период при распоредувањето на работниците, работодавачите се повикуваа и на двата општи колективни договори: Општиот колективен договор за стопанството на Република Македонија¹⁸ и Општиот колективен договор за јавните служби,

¹⁷ „Закон за работните односи“ („Службен весник на Р Македонија“, бр. 80/1993 година, стр.2006).

¹⁸ Општиот колективен договор за стопанството на Република Македонија („Службен весник на Р Македонија“ бр. 29/94 и 27/96).

јавните претпријатија, државните органи, органите за локалната самоуправа и другите правни лица кои вршат нестопанска дејност.¹⁹

Според тогашните прописи (Законот за работните односи и во споменатите колективни договори) е предвидено дека распоредувањето на работниците може да се изврши на секое работно место кое одговара на нивниот степен на стручна подготовка и дека распоредувањето треба да е резултат на неопходна потреба на процесот на работењето.

Со донесувањето на новиот закон за работните односи од 2005 година, се создаде правната рамка, според која, распоредувањето и причините за истото треба да се содржани исклучиво во колективен договор. Оттука се поставува и прашањето дали е доволно со подзаконски акт да се регулира овој институт, посебно ако се има во предвид дека тој секојдневно се користи од страна на работодавачите, а неговата примена особено доаѓа до израз при промена на номенклатурата на власт. Тогаш, масовно се вршат распоредувања, при што работодавачите користејќи ги исклучиво своите дискрециони овластувања, вршат класични деградирања на работниците, нивно распоредување од еден крај на државата во друг, распоредувања од едно работно место на друго, кое е за десетици скалила подолу. Во сите овие случаи, воопшто не се води сметка за причините за распоредување, за кои во една пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев. бр. 474/96 од 5.9.1997 година, стои дека: „Во поединечниот акт со кој се врши распоредување на работникот на друго работно место мора да се наведени конкретни причини за распоредувањето“. Имено, „за донесување на таквата одлука, надлежниот орган потребно е најнапред да прибави потребна документација од која ќе се утврди потребата, причините за распоредување на работникот, а со единствена цел за донесување законита и правилна одлука за распоредување. Според тоа, **пред донесувањето на одлуката за распоредување, органот надлежен за донесување на таквата одлука, треба најнапред да ги утврди потребите за распоредувањето на работникот, а потоа да утврди дали стручната подготовка што ја поседува работникот, одговара на стручната подготовка што е предвидена за работното место**“.²⁰

¹⁹ Општиот колективен договор за јавните служби, јавните претпријатија, државните органи, органите за локалната самоуправа и другите правни лица кои вршат нестопанска дејност („Службен весник на РМакедонија“ бр. 39/94 и 30/96).

²⁰ Љубинка Муратовска - Маркова, „Распоредување на работниците“, Семинарски материјал, Агенција Академик, Скопје, 1999 година, стр.61.

Стручен дел

Посебно значење во врска со институтот - распоредување на работник имаат измените во Закон за парнична постапка од 2005, кои би можеле да ги објасниме од два аспекти:

а) во Глава двесет и петта - **Вонредни правни лекови**, во член 372 е содржано дека ревизија во спорови од работните односи е дозволена по повод престанок на работен однос, додека за распоредување на работници не е дозволена употреба на ваков вонреден правен лек, што значи дека целокупната постапка завршува со пресуда на Апелационите судови.

б) во Глава дваесет и шеста - **Постапка во спорови од работните односи**, во која се регулирани посебните постапки, во член 405 стои дека:

-Во постапката во споровите од работните односи, а особено при определувањето на роковите и рочиштата, судот секогаш ќе обрне внимание на потребата од **итно решавање на работните спорови**.

-Во споровите од работните односи, рокот за одговор на тужба е осум дена.

-Во споровите од работните односи кои се однесуваат за престанок на работниот однос, рочиштето за главна расправа мора да се одржи во рок од **30 дена од денот на приемот на одговорот на тужбата**.

-Во постапката во споровите од работните односи, постапката пред првостепениот суд мора да се заврши во рок од **шест месеци од денот на поднесувањето на тужбата**.

-Во постапката во споровите од работните односи, второстепениот суд е должен да донесе одлука по жалба, поднесена против одлуката на првостепениот суд во рок од **30 дена од денот на приемот на жалбата**, односно во рок од **два месеца, доколку пред второстепениот суд се одржи расправа**.

Сите овие измени и законски решенија се во прилог на моето мислење за неопходност од законско регулирање на институтот распоредување на работници. Отсуството на законски одредби произлегува покрај другото и од потребата да се овозможи квалитетна судска заштита на правата на работниците во текот на докажувањето на незаконитоста на едно конкретно распоредување.

4. Распоредувањето во Министерството за внатрешни работи

Примената на институтот - распоредување на работник, посебно се среќава во секојдневното функционирање на Министерството за внатрешни

работи, како институција која се карактеризира со голем број на вработени со оглед на природата на овој дел од извршната власт. Практично, се покажа дека со примената на институтот - распоредување, се овозможува класична пресметка и чистка со оние кадри кои беа претходно прогласени како политички неподобни за оние кои седнуваа во фотелјите т.е. на раководни функции во МВР. За да биде парадоксот поголем, во речиси сите истражувани случаи, како главна причина за распоредување беше наведена потребата од **поефикасно извршување на функцијата на Министерството**, а особено ако:

-со знаењето и стекнатата работна способност ќе се остваруваат подобри резултати во работата на друго работно место и ако тоа значи подобрување на организацијата на работа во рамките на иста или сродна по природата на делокругот организациона единица.

Ваквата декларативна причина за распоредување во Министерството за внатрешни работи се применува и во случаи кога едно лице со распоредувањето практично се деградира, се негира целокупниот негов дотогашен професионален ангажман и резултати во работењето. Оттука, секој нормален човек би си го поставил прашањето зошто да се применува оваа одредба при распоредување, кога доколку едно лице не покажува потребни и очекувани резултати во работењето, законски би било тоа да се конкретизира со друга формулација? Најверојатно одговорот лежи во отсуството на критериуми според кои би се оценувал квалитетот во работењето на секој вработен и во желбата на работодавачот да се пресмета со лица кои можеби после работното време не мислат исто како и тој.

До донесувањето на новиот закон, распоредувањата на вработените во Министерството за внатрешни работи се вршеа според: Законот за работните односи, Колективниот договор во МВР, Законот за внатрешни работи и Законот за организација и работа на органите на државната управа. Притоа, се поаѓаше од начелните одредби содржани во Законот за работните односи и понатаму, во поединечните акти, се наведуваа причините содржани во Колективниот договор (член 26, 27, 28, 29, 30 и 31). Во многу ретки случаи се применуваа одредбите од Законот за внатрешни работи²¹ кои се однесуваа на распоредувањето на работници (член 56 и 57).

Со донесувањето на Законот за работните односи од 2005 година, се создаде една ситуација во која работодавачот - министерот или од него овластено лице, многу полесно ќе го „експлоатира“ овој институт, со

²¹ Закон за внатрешни работи („Службен весник на РМ“, бр. 19/95, 15/97, 55/97, 38/2002, 33/2003, 19/2004 и 51/2005).

Стручен дел

непосредна примена на одредбите од колективниот договор. Исто така, и во Законот за полиција²² во делот V **Работни односи**, воопшто не се содржани одредбите од поранешниот Закон за внатрешни работи кои се однесуваат на распоредувањето на работниците, а со кои, всушност, се обезбедуваше поголема заштита на работниците во случаи на распоредувања надвор од седиштето на МВР, на оддалеченост над 50 км. Имено, во ЗВР, во таквите случаи на распоредувања, беше предвидено дека доколку распоредувањето се врши надвор од седиштето на министерството, таквото распоредување задолжително се преиспитува по секоја помината година на распоредувањето; работникот има право на плата остварена во последниот месец пред распоредувањето, ако тоа е за него поповолно; надомест во висина на едномесечна плата на работникот, надоместок за патни и селидбени трошоци; надоместок за одвоен живот ако не му е обезбедено сместување или стан; на секој трет месец седум дена платено отсуство и надомест на трошоци за превоз поради посета на потесното семејство од кое работникот живее одвоено.

Исто така, врз основа на член 269 од Законот за работните односи од 2005 година, МВР изврши усогласување на колективниот договор со овој закон, и тоа во терминологска и суштинска смисла. Притоа, од аспект на оние на кои се однесува распоредувањето, важно е да се истакне дека се изврши бришење на ставот од член 4, кој упатуваше на примена на Општиот колективен договор за јавните служби, јавните претпријатија, државните органи, органите за локалната самоуправа и другите правни лица кои вршат нестопанска дејност.

Во актуелниот момент, распоредувањето на работниците во Министерството за внатрешни работи се врши исклучиво врз основа на член 31 од Колективниот договор на МВР и член 55 од Законот за организација и работа на органите на државната управа.

Сето ова зборува дека новите законски и подзаконски одредби ја јакнат позицијата на работодавачот т.е. Министерот, а ја слабеат позицијата на вработените во МВР и заштитата на нивните права од работен однос. Овој факт е уште еден аргумент повеќе во прилог на нашето настојување за законско регулирање на институтот распоредување на работник, пред се со единствена цел да се ограничат можностите за негова злоупотреба од страна на работодавачот.

Во понатамошниот текст ќе биде даден само еден мал дел од богатата судска практика која се однесува на распоредување на работници во МВР.

²² Закон за полиција, („Службен весник на РМ“ бр.114/2006 година, стр.14).

СУДСКА ПРАКТИКА

„Во конкретниот случај, по оцена на овој суд, не се наведени конкретните причини поради кои се врши прераспоредување на тужителот на друго работно место и во друг град, иако тој ги исполнувал условите за двете работни места“.

Пресуда на Основен суд - Скопје 1 бр. 3574/02.

„Правилен е заклучокот на првостепениот суд дека тужениот во оспореното решение не навел конкретни и образложени причини поради кои го извршил прераспоредувањето на тужителот, туку стои само дека прераспоредувањето е извршено заради поефикасно извршување на функциите, без притоа да се образложи во што се состои поефикасното работење“.

Пресуда на Апелационен суд - Скопје Гж бр. 2510/05

„Дека решението за прераспоредување на тужителот е незаконито, произлегува и од фактот што во конкретниот случај тужениот во решението не навел конкретно образложени причини поради кои го извршил прераспоредувањето, туку стои само дека прераспоредувањето е извршено заради поефикасно извршување на функцијата, без притоа да се образложи во што ќе се состои поефикасното работење, што е уште една причина тужбеното барање да биде уважено“.

Пресуда на Апелационен суд - Битола Гж. бр. 2355/04.

„Решението е нејасно, не можат да се утврдат вистинските околности и причини поради кои се врши распоредувањето, не е наведена конкретна неопходна потреба на процесот на работа за распоредување на тужителот...Тужителот не наведува дали имало неопходна потреба на процесот на трудот, која е таа неопходна потреба на процесот на трудот за распоредување на тужителот на друго работно место, не ги образложува причините поради кои токму тужителот се распоредува на работа. Не наведува конкретен случај на неопходна потреба на процесот на работа...“

Пресуда на Основен суд - Струмица бр. 128/2003.

Стручен дел

„Решението за распоредување на тужителот е незаконито и не произведува правно дејство“.

Пресуда на Основен суд - Скопје 1 бр. 3664/02.

„Судот при одлучувањето го имаше фактот дека тужениот го распоредил тужителот на работно место кое одговара на неговата стручна подготовка што и не е спорно меѓу странките, но истото не е доволно за да се оцени дека распоредувањето на работното место е во рамките на законските одредби, бидејќи како што и погоре се наведе, воопшто не е утврдена потребата за таквото распоредување, ниту пак се докажа дека на ова работно место тужителот ќе остварува подобри резултати во работењето, ниту пак означува подобрување на организацијата на работата во смисла на чл. 26 од колективниот договор на тужителот, туку напротив од изведените докази како неспорно произлезе дека после два месеци ова работно место е укинато во постапката за рационализација која е спроведена кај тужениот и со решение од 15.12.2003 година на тужителот му престанал работниот однос со отказ поради економски, технолошки и слични причини.

Имајќи го ова во предвид, судот оцени дека донесеното решение за распоредување на работното место, кое со програмата за рационализација од 7.7.2003 година се укинува, истото го прави незаконито поради што судот оцени дека навистина не постоела реална потреба за распоредување на тужителот на работно место...поради што, како такво, го поништи“.

Пресуда на Основен суд - Скопје 1 бр. 4881/03

„Имајќи го во вид сето напред изнесено, овој суд наоѓа дека првостепениот суд преку примената на напред наведените законски одредби, правилно оценил дека оспореното решение за распоредување на тужителот е донесено спротивно на овие законски одредби, поради што и правилно одлучил кога истото го поништил“.

Пресуда на Апелационен суд - Скопје Гж бр. 4237/06.

„Распоредувањето на тужителот од работно место со посебни должности и овластувања на работно место без такви овластувања, не претставува повреда на неговите права од работен однос, бидејќи работодавецот е

самостоен во утврдувањето на потребата, изборот и распоредување на работниците”.

Пресуда на Врховен суд на Р Македонија Рев. бр. 601/2005.

5. Заклучок

Потребата од регулирање на институтот распоредување на работник на едно повисоко правно т.е. законско рамниште е детерминирана од природата на работниот однос, општествената позиција на човекот и гарантирањето на неговите права и слободи, особено во текот на судските постапки при разрешување на споровите и на пресудување.

Според мое мислење, распоредувањето на работник, кое е засновано на закон може да биде најголем гарант за правата од работен однос и почитувањето на достоинството на работниците како една од страните во договорот за вработување.

На тој начин, се овозможува поефикасно „вклучување на работниците во работниот процес, како и обезбедување на усогласено одвивање на тој процес, при што се почитува правото на работниците на слобода на трудот, достоинство и заштита на интересите на работниците во работниот однос”.²³

6. Користена литература:

1. „Закон за парничната постапка”, Министерство за правда на РМ, Скопје, февруари, 2006 година.

2. В. Мрџков, „Трудово право”, Обща част, 4 издание, Алби, Софија, 2004 година.

3. Љубинка Муратовска - Маркова, „Распоредување на работниците”, Семинарски материјал, Агенција Академик, Скопје, 1999 година.

4. „Закон за работните односи” („Службен весник на РМакедонија”, бр. 80/1993 година, стр.2006).

5. „Општиот колективен договор за стопанството на Република Македонија” („Службен весник на Р Македонија” бр. 29/94 и 27/96).

6. „Општиот колективен договор за јавните служби, јавните претпријатија, државните органи, органите за локалната самоуправа и

²³ „Закон за работните односи” („Службен весник на Р Македонија”, бр. 62/2005 година, стр.3).

Стручен дел

другите правни лица кои вршат нестопанска дејност“ („Службен весник на Р Македонија“ бр. 39/94 и 30/96).

7. „Колективен договор на МВР“.
6. „Закон за полиција“.
7. „Закон за внатрешни работи“.

СОДРЖИНА

ИНФОРМАТИВЕН ДЕЛ:

ПРЕТСЕДАТЕЛОТ НА МЕЃУНАРОДНАТА УНИЈА НА АДВОКАТИ ПО ПРВ ПАТ ВО АКРМ	6
5000 ЕВРА - ПОДДРШКА ОД ССВЕ	7
РАБОТНА ВЕРЗИЈА НА ЗАКОНОТ ЗА АДВОКАТСКА МАРКИЧКА	9
ПРАВИЛНИК ЗА СТРУЧНО УСОВРШУВАЊЕ НА АДВОКАТИТЕ ЗА ВРЕМЕ НА ТРАЕЊЕ НА АДВОКАТСКАТА ДЕЈНОСТ	12
ПРАВИЛНИК ЗА ПРЕДМЕТИТЕ И ПОЛАГАЊЕ НА АДВОКАТСКИОТ ИСПИТ	15
ПРОГРАМА ЗА ПОЛАГАЊЕ НА АДВОКАТСКИ ИСПИТ	18

СТРУЧЕН ДЕЛ:

ОСВРТ НА НЕКОИ ОД НОВИНИТЕ НА ЗАКОНОТ ЗА МЕДИЈАЦИЈА Осман Кадриу	30
ПОВРАТНО ДЕЈСТВО НА ЗАКОНИТЕ И ДРУГИТЕ ПРОПИСИ Стамен Филипов	43
ЗНАЧЕЊЕТО НА РЕВИЗИЈАТА ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ЕДИНСТВЕНА ПРИМЕНА НА ЗАКОНОТ И ИЗЕДНАЧУВАЊЕ НА СУДСКАТА ПРАКТИКА Златко Анѓелкоски	47
ТРОШОЦИ ЗА ОДГОВОР НА ЖАЛБА Никола Прелиќ	53
РАСПОРЕДУВАЊЕ НА РАБОТНИЦИ Атанас Козарев	57